

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**N. N. Nosov a jeho příběhy o Neznámkovi.
Porovnání ruského originálu a jeho překladu do
češtiny**

Tomáš Cupl

Plzeň 2023

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra germanistiky a slavistiky

Studijní program Cizí jazyky pro komerční praxi

Specializace programu Cizí jazyky pro komerční praxi – ruština

Bakalářská práce

**N. N. Nosov a jeho příběhy o Neznámkovi.
Porovnání ruského originálu a jeho překladu do
češtiny**

Tomáš Cupl

Vedoucí práce:

Mgr. Bohuslava Němcová, Ph.D.

Katedra germanistiky a slavistiky

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedeníh pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2023

.....

OBSAH

1 ÚVOD	4
2 N. N. NOSOV	6
2.1. ŽIVOT N. N. NOSOVA	6
2.2. DÍLO N. N. NOSOVA	7
2.3. ZAJÍMAVOSTI SPOJENÉ S NEZNÁLKEM	9
3 POROVNÁNÍ RUSKÉHO ORIGINÁLU S ČESKÝM PŘEKLADEM	12
3.1. PROTAGONISTÉ	15
3.2. JMÉNA POSTAV V ORIGINÁLE A PŘEKLADU	17
3.3. PRÁCE S RUSKO-ČESKÝM A ČESKO-RUSKÝM SLOVNÍKEM PŘI OBJASŇOVÁNÍ VZNIKU JMEN ČLOVÍČKŮ	18
4 TEORIE PŘEKLADU	22
4.1. HISTORIE PŘEKLADU PÍSEMNICTVÍ	22
4.2. TEORIE PŘEKLADU A JEJÍ PROMĚNA	25
4.3. TRADIČNÍ PŘEKLADATELSKÉ POSTUPY	26
4.4. POUŽITÉ PŘEKLADATELSKÉ POSTUPY	28
4.4.1. Konkretizace	28
4.4.2. Generalizace	29
4.4.3. Redukce	32
4.4.4. Modulace	33
4.4.5. Denzace	33
4.4.6. Záměny slovních tvarů	37
4.4.7. Větněčlenské záměny	39
4.4.8. Záměna multiverbizačních pojmenování univerbizačními a naopak	40
4.4.9. Slovosledné transformace	42
4.4.10. Antonymický překlad	44
4.4.11. Rozšíření informačního základu	45
4.4.12. Opisný překlad:	47
4.4.13. Kompenzace	47
4.4.14. Celkové přehodnocení	51
5 ANKETA	54
6 ZÁVĚR	58
7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ	59
8 RESUMÉ	61
9 PŘÍLOHY	62

1 ÚVOD

Cílem bakalářské práce je porovnat text osmého vydání knihy *Незнайка на Луне* od N. N. Nosova, vydané v roce 1987 v Moskvě nakladatelstvím Детская литература, s druhým vydáním českého překladu *Neználek na Měsíci*, jehož autorkou je Marie Šťastná. Tento překlad byl vydán Lidovým nakladatelstvím Praha v roce 1976. Cílem porovnání originálu s překladem je zjistit, jak se knihy liší na první pohled z hlediska grafického zpracování, a především jak se liší z hlediska jazykového a jakých překladatelských postupů bylo při překladu do češtiny použito. Na konkrétních příkladech je doloženo, kdy se jednalo o doslovný překlad, vynechání textu, použití jiných výrazových prostředků, jakým způsobem byly překládány přirovnání a přísloví, přechodníkové a participiální konstrukce atd. V práci je věnována pozornost rovněž tomu, jak byly přeloženy názvy jednotlivých kapitol a jmen človíčků. V knize je celkem 36 kapitol. Součástí bakalářské práce jsou i výsledky ankety, která je zaměřena na zjištění povědomí čtenářů o knihách N. N. Nosova.

2 N. N. NOSOV

2.1. Život N. N. Nosova¹, ², ³

Nikolaj Nikolajevič Nosov se narodil 23. listopadu 1908 v hlavním městě dnešní Ukrajiny Kyjevě do rodiny herce a estrádního umělce - profesionálního baviče Nikolaje Petroviče Nosova. N. N. Nosov se proslavil jako spisovatel, scénárista a filmový režisér prožil dětství u prarodičů ve vesnici Irpeň nedaleko Kyjeva spolu se svými dvěma bratry a sestrou. Na rozdíl od otce měl N. Nosov mnohem všestrannější zájmy. Již jako žák vystupoval s irpeňskými ochotníky, recitoval, zpíval a tančil. K dalším zájmům patřilo fotografování, se zápalem hrál šachy, byl členem radioamatérského kroužku, působil jako redaktor ručně psaného školního časopisu.

Vzdělání N. Nosov získal na Polytechnickém gymnáziu v Kyjevě, z něhož se po reorganizaci školského systému stala obyčejná sedmiletá škola. Po jejím skončení se N. Nosov krátce živil jako dělník v betonárně a cihelně, kopáč na stavbě, také vypomáhal v zemědělství. Do jeho mládí zasáhla první světová válka.

V roce 1927 se N. Nosov zapsal na Institut umění v Kyjevě, po dvou letech v roce 1929 přestoupil do Moskvy, kde na Státní vysoké škole kinematografie a filmu v roce 1932 promoval. V témže roce začal působit v moskevském filmovém studiu jako režisér a výtvarník - animátor populárně naučných filmů.

---

¹ Nikolaj Nosov - Životopis / Info - FDb.cz. Filmy, seriály, herci, recenze filmů - Filmová databáze online FDb.cz [online]. Copyright © 2003 [cit. 30.01.2023]. Dostupné z: <https://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/375029-nikolaj-nosov.html>

² Носов Николай Николаевич электронные книги, биография.. ЭБС "Университетская библиотека онлайн" читать электронные книги [online]. Copyright © 2001 [cit. 01.04.2023]. Dostupné z: https://biblioclub.ru/index.php?page=author_red&id=48635

³ Interesting facts from the biography of Nosov for children. Nikolay nosov short biography. Immortalized in numismatics. *Семья. Отдых. Здоровое питание. Отношения* [online]. [cit. 29.03.2023] Dostupné z: <https://vetdryg.ru/en/interesnye-fakty-iz-biografii-nosova-dlya-detei-nikolai-nosov-kratkaya/>

2.2. Dílo N. N. Nosova⁴ ⁵

V roce 1932 se N. Nosov oženil a po narození syna Petra (1932) se začala formovat jeho spisovatelská kariéra jako tvůrce intencionální literatury pro děti a mládež. Malému synkovi začal vyprávět pohádkové příběhy, které sám vymýšlel. V roce 1938 N. Nosov navázal kontakt s vydavatelstvím dětského časopisu Murzilka, kde jeho povídky začaly vycházet tiskem a tvořily základ jeho první sbírky *Rat-tat-tat* vydané roku 1945. Do začátku druhé světové války napsal řadu novel i románů pro děti a mládež. Do dětské literatury N. Nosov přinesl nového hrdinu - naivního, nezbedného, živého, ale také zvědavého a dobrosrdečného. Během války bylo jeho hlavní prací natáčení instruktážních filmů pro potřeby Rudé armády. Tato jeho činnost byla oceněna Řádem rudé hvězdy a později medailí Za statečnou práci během Velké vlastenecké války. Po jejím skončení se Nikolaj Nosov vrátil ke své původní práci režiséra vzdělávacích pořadů, ale stále více se věnoval spisovatelské činnosti. V roce 1946 vydal knihu *Тук-тук-тук*, kterou u nás vydalo nakladatelství Práce v roce 1949 pod názvem *Ťuk-ťuk-ťuk: Veselé povídky*. Velkou popularitu získal jako autor příběhů pro dospívající mládež. V roce 1949 vyšla kniha *Веселая семейка (Veselá rodinka)*, v roce 1950 *Дневник Коли Синицына (Deník Kolji Sinicyna, český překlad vydán v roce 1955 Státním nakladatelstvím dětské knihy)*, v roce 1951 byla vydána kniha *Витя Малеев в школе и дома (Vít'a Malejev ve škole a doma, v českém překladu kniha vyšla v roce 1955 ve Státním nakladatelství dětské knihy)*. Po roce 1951 se N. Nosov „na volné noze“ věnoval už pouze literární tvorbě. Z jeho děl je možné jmenovat ještě dvoudílný autobiografický román *Повесть о моем друге Игоре* 1971 - 1972 (*Příběh o mém příteli Igorovi*) a mysteriózně laděné *Тайна на дне*

---

⁴ Nikolaj Nosov - Životopis / Info - FDb.cz. Filmy, seriály, herci, recenze filmů - Filmová databáze online FDb.cz [online]. Copyright © 2003 [cit. 30.01.2023]. Dostupné z: <https://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/375029-nikolaj-nosov.html>

⁵ Носов Николай Николаевич электронные книги, биография.. ЭБС "Университетская библиотека онлайн" читать электронные книги [online]. Copyright © 2001 [cit. 01.04.2023]. Dostupné z: https://biblioclub.ru/index.php?page=author_red&id=48635

колодца z roku 1978 (*Tajemství na dně studny*). Psal také o vztahu učitele a studenta, rodičů a dětí, o špatných návycích. Studium dětské psychologie se snažil porozumět dětské duši. Spisovatel věřil, že děti mají být léčeny lidskou láskou, teplem a velkým respektem. Na tato témata napsal N. Nosov povídku *Фантазеры* 1940 (*Paví očko*, Svět sovětů 1967) a knihu o šesti povídkách *Мишкина каша (Jak Miška vařil kaši a jiné povídky*, Státní nakladatelství dětské knihy 1953).

Největší věhlas mu přinesla trilogie o všetečném „malíčkoví“ Neznámkovi, určená pro čtenáře od deseti let. První díl trilogie nese název *Незнайка в приключениях* — *Приключения Незнайки и его друзей* (1954), druhý díl se jmenuje *Незнайка в Солнечном городе* (1958) a název třetího dílu je *Незнайка на Луне* (1958). Nezbedný človíček Neználek si získal oblibu v tehdejším SSSR i v zahraničí. Stejně jako i další dětské knihy N. Nosova se i Neználek dočkal zfilmování. Nikolaj Nosov třetím dílem dobrodružství pohádkového Neználka zakončil. Neználek se však znovu objevil pro čtenáře od šesti let, tentokrát z pera spisovatelova vnuka Igora Nosova. Ruský originál nese název *Остров Незнайки* (1999), který se v češtině jmenuje *Neznámkův ostrov* (2016). Igor Nosov napsal ještě „*Путешествие Незнайки в Каменный город*“ (2005). U nás tato volná pokračování vyšla až po roce 2010, i když jsou poplatná době i místu vzniku.

Spisovatel Nikolaj Nosov byl v roce 1967 vyznamenán Stalinovou cenou III. stupně, Řádem rudého praporu práce a v roce 1969 obdržel státní cenu RSFSR. Nikolaj Nikolajevič Nosov zemřel ve věku 67 let dne 26. července 1976, je pohřben v prestižní části hřbitova Kuncovo v Moskvě.

2.3. Zajímavosti spojené s Neználkem

Človíčkové jsou varianty běžných lidí s mentalitou dětí. V knížkách o nich lze najít pohádkovou fantazii, proto byly knihy o nich tolik oblíbené mezi dnes už starší generací čtenářů. Vydává se ještě Nosovova trilogie? O tom vypovídá průzkum Evy Kudrincevové Malenové⁶ z roku 2017. Je známo, že po roce 1989 docházelo k ignoraci ruské literatury pro děti a mládež. Na základě elektronických databází knihoven Česka, Slovenska, Rakouska, Německa, Polska Eva Kudrinceva Malenová sestavila počty vydání jednotlivých dílů Nosovovy pohádkové trilogie. Byla potvrzena hypotéza, že především knihy *Neználek ve Slunečním městě* a *Neználek na Měsíci*, ale i volné pokračování *Neználek v Kamenném městě* od Nosovova vnuka Igora Nosova, se u nás vydávaly mnohem více než v ostatních uvedených zemích. Jméno hlavního hrdiny Neználka je do ostatních jazyků překládáno následovně: němčina - Nimmerklug, angličtina - Dunno, rumunština - Habarman, slovenština - Nevedko, ukrajinština - Незнайко.

Dotazem v Knihovně města Blovice bylo zjištěno, že mají všechny díly původní Nosovovy trilogie i volné pokračování a všechny díly se dosud hojně půjčují. Další zajímavostí podle vyjádření pracovnice knihovny je to, že společně s učiteli čtou žáci Nosovovu trilogii na prvním stupni místní základní školy.

Ještě zbývá připomenout, kdy se poprvé spisovatel Nikolaj Nosov se svojí trilogií objevil v naší republice. *Neználkovy příhody* (1. díl) poprvé vydalo Státní nakladatelství dětské knihy (SNDK) v roce 1957. *Neználek ve Slunečním městě* (2. díl) vyšel v roce 1961. Obojí v překladu Milana Korejse s ilustracemi Jaromíra Zápala. Jak *Neználkovy příhody* tak *Neználek ve Slunečním městě* vyšly dohromady v roce 1967 jako *Neználek na cestách* u nakladatelství Svět sovětů.

---

⁶ Kudrjavceva Malenová, Eva. Neználek Nikolaje Nosova – český fenomén ve středoevropském kontextu. [online]. [cit. 30.01.2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/publication/1496778/Kudrjavceva_Malenova_clanek.pdf

Český překladatel těchto děl Milan Korejs se narodil 24. 9. 1924 v Praze. Byl to prozaik, překladatel z ruštiny, němčiny a francouzštiny, který se zaměřoval především na překlad knih pro děti. *Neználek na Měsíci* vyšel v roce 1968 v nakladatelství Svět sovětů. Překladačem byl opět Milan Korejs, ale ilustrátorem byl už Jaroslav Malák. V dalších vydáních je jako ilustrátor uváděn opět Jaromír Zápala, ale místo Milana Korejse je jako překladatelka uváděna Marie Šťastná. U všech „Neználeků“, kteří u nás vyšli u různých nakladatelstvích, figuruje jako překladatel Milan Korejs, pouze v nakladatelství Lidových novin je uváděna Marie Šťastná, o které to není nikde potvrzeno. Je tedy zřejmě pravděpodobné, že redaktorka Lidových novin překladatele Milana Korejse pouze zaštiťovala svým jménem.

Kdo to byl Jaroslav Malák?⁷ O jeho životě a díle je známo poměrně dost informací. Byl to grafik, ilustrátor a tvůrce komiksů, kterému v 11 letech vstoupila do života druhá světová válka. V roce 1942 začal studovat na Rotterově soukromé škole. Za dva roky mu nacisté studium překazili, byl totálně nasazen, pracoval jako kopáč, pomocný dělník. V roce 1945 nastoupil na Státní grafickou školu, ve čtvrtém ročníku přestoupil na uměleckou školu uměleckoprůmyslovou a do ateliéru kresleného filmu. Od roku 1952 až do své smrti v roce 2012 byl na volné noze. Jeho ilustrace najdeme i v další tvorbě pro děti. Spolupracoval s dětskými časopisy Čtyřlístek, Ohníček. Do povědomí dětských čtenářů se zapsal naprosto odlišným stylem kresby, kterou obohatil v roce 1968 první české vydání třetího dílu Nosovovy trilogie (*Neználek na Měsíci*). O tomto dílu se dočteme, že je na dnešní dobu poměrně zdlouhavé se silným ideologickým podtónem. Kniha je zaplněna množstvím ilustrací přes celou stránku, někdy i dvoustránku. Na předsádkách knihy jsou

---

⁷ LIDÉ: Vzpomínka na komiksového tvůrce a sci-fi ilustrátora Jaroslava Maláka | sarden.cz. sarden.cz | První a jediný český sci-fi internetový deník - od roku 2000 [online]. [cit. 28.01.2023] Dostupné z: <https://sarden.cz/2012-09-13-0105/lide-vzpominka-na-komiksoveho-tvurce-sci-fi-ilustratora-jaroslava-malaka>

západně pojaté komiksy, které nemají s původním textem sovětského autora nic společného.

J. Malák ztvárnil například Neználkovu neklidnou noc před odjezdem do San Komarina. Neználka ve snu pronásledovalo plno vrahů, gangsterů, i jiných po zuby ozbrojených individuí. V uvolněné době šedesátých let prošly cenzurou i oba odvážné komiksy z předsádek, které jsou autorem prezentovány jako výstraha před kapitalismem. Tehdejší čtenářům byly asi sympatičtější roztomilé ilustrace človíčků v podání Jaromíra Zápala, které někdy představují „ošklivé“ v lepším světle. To jsou zase perokresby G. Valka v ruském originále věrnější.

3 POROVNÁNÍ RUSKÉHO ORIGINÁLU S ČESKÝM PŘEKLADEM

Třetí díl trilogie Nikolaje Nikolajeviče Nosova *Незнайка на Луне*, ze které v naší bakalářské práci vycházíme, vydalo v roce 1987 nakladatelství Детская литература Москва. Kresbami ji doplnil ilustrátor G. O. Valk. Nebyl to jediný umělec, který svými ilustracemi doplnil text románové pohádky. V různých vydáních jsou uvedena jména ilustrátorů: například I. Lemerov, A. Kanevski, E. Afanasijev. Publikace z roku 1987 má tvar obdélníku s výškou 20 centimetrů a šířkou 15 centimetrů. Počet stran je 442. Přední strana vazby má červenohnědou barvu, modrým písmem je na ní uvedeno jméno autora N. Nosova a pod jménem autora je větším žlutým písmem natištěn název knihy – *Незнайка на Луне*. Nápis obepíná světle zelený srpek Měsíce, na němž sedí Neználek se svým typickým modrým kloboukem. Vnitřní strana vazby má tmavomodrou barvu posetou barevnými hvězdičkami. Neználek s kamarádem Buchtíkem stojí ve skafandrech na Měsíci. Totéž je na zadní vnitřní straně vazby. Tyto obrázky jsou na rozdíl od černobílých, připomínajících perokresby, uvnitř publikace barevné. Neználkovi šibalství a uličnictví kouká z očí. Černobílé kresby v knize jsou různé velikosti, zaujmají třetinu až polovinu stránky a připomínají karikatury, v nichž se zrcadlí charakter postav, proto často vypadají sice odpudivě, ale pravdivě. V knize je celkem 36 kapitol, které jsou rozděleny do čtyř částí.

Česká verze knihy *Neználek na Měsíci* má rovněž tvar obdélníku, ale formát je větší. Na výšku má kniha 26 centimetrů a na šířku 19 centimetrů. Vazba je růžová, na hřbetu je černý nápis *Neználek na Měsíci*. Na přední straně je zobrazen moment, kdy byl novinářům, televizním a filmovým štábům představen kosmonaut Neználek ve skafandru. Vše proběhlo ve městě Hrabillon v hotelu Smaragd majitele pana Šmelinga v Blbsteinově ulici, která je pojmenována podle generála Blbsteina, jehož pomník najdeme vlevo nad kresbou. Pod sochou je menšími černými písmeny napsáno Nikolaj Nosov a pod tím většími

písmeny *Neználek na Měsíci*. Pod názvem knihy je uveden název vydavatelství - Lidové nakladatelství. Na zadní straně vazby stojí Neználek, drží luční zvonečky, květy končí ve slunečním kotouči. Pod ilustrací je nápis Lidové nakladatelství, kresba čmeláka, rok vydání 1979, cena vázaného výtisku 65 Kčs.

Předsádka na bílém podkladě představuje všechny postavičky, se kterými se Neználek setkal na Měsíci. Knihu *Neználek na Měsíci* údajně přeložila překladatelka Marie Šťastná v roce 1976. Jde o velmi zdařilý překlad, který je přitažlivý pro dětské čtenáře, kterým je určen. Knihu pro české děti, kterou vydalo Lidové nakladatelství Praha, velmi úspěšně doplňují ilustrace Jaromíra Zápalá. Jsou rovněž různé velikosti, ale barevné, váží se k textu. Ani záporné postavy nezbuzují takový odpor jako v originále.

Akademický malíř Jaromír Zápal⁸ se narodil 15. března 1923 v Brandýse nad Orlicí a zemřel v 61 letech dne 5. prosince 1984 v Praze. Je pohřben v Lomnici nad Popelkou. Byl to český ilustrátor, malíř a spisovatel, tvořil především pro děti. Po ukončení Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze nastoupil do Státního nakladatelství dětské knihy, kde působil jako grafik a výtvarný redaktor. V roce 1969 dostalo nakladatelství nový název - Albatros, nadace pro děti a mládež. Zápalovými nejznámějšími pracemi jsou ztvárnění medvídky Pú (první vydání v roce 1958) a ilustrace trilogie o Neználkovi od Nikolaje Nosova (první vydání knihy *Neználkovy příhody* 1957, *Neználek ve Slunečním městě* 1961 a *Neználek na Měsíci* 1976). Napsal a ilustroval též několik vlastních dětských knih. Volné pokračování trilogie *Путешествие Незнайку в Каменный город* vyšlo v ruštině v roce 2000. Český překlad s názvem *Neználek v Kamenném městě* byl vydán v roce 2010 nakladatelstvím Knižní klub, přeložil jej Milan Dvořák a na motivy ilustrací Jaromíra Zápalá jej ilustrovali manželé Marcela a Luboš Walterovi.

---

⁸ Jaromír Zápal – Wikipedie. [online]. [cit. 3.01.2023] Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jarom%C3%ADr_Z%C3%A1pal

Neználek v Kamenném městě u nás vyšel podruhé v roce 2018, vydalo ho nakladatelství Euromedia - edice Pikola.

Grafickou úpravu 3. dílu provedl Milan Albich. Je zachováno všech 36 kapitol, stran je méně než v originále, celkem 368, vlastní příběh začíná na straně 7. Každá nová kapitola začíná kresbou, pod níž je černě uvedeno číslo kapitoly a pod ním je červeně napsán její název. Ovšem i samotné kapitoly jsou plné obrázků.

Pokud porovnáme názvy 36 kapitol a překlad těchto názvů do češtiny, zjistíme, že se jedná převážně o doslovný překlad. Výjimku tvoří pouze následující kapitoly:

- Kapitola 7: Как Незнайка и Пончик прибыли на Луну — Přistání
- Kapitola 11: Освобождение — Znovu na svobodě
- Kapitola 15: Дело налаживается — Obrat k lepšímu
- Kapitola 16: На сцене появляется господин Спрутс — Pan Skrbling zasahuje
- Kapitola 18: Как Скуперфильд попал в ловушку — Scouperfield v pasti
- Kapitola 22: Как Незнайка и Козлик прибыли в Сан Комарик — Příjezd do San Komarína
- Kapitola 24: Приключения Пончика — Buchtíkův vzestup a pád
- Kapitola 28: Ракета исчезла — Záhadné zmizení rakety
- Kapitola 33: Пончик перевоспитывается — Buchtíkova přeměna
- Kapitola 36: К Земле — Konečně k zemi

U kapitol se také měnila čísla stran, na kterých se kapitoly nachází, a někdy i obsah jednotlivých kapitol. V některých kapitolách byly vynechány části nepodstatné pro další posun děje. Jako příklad můžeme uvést změny v první kapitole. V ruském originále 1. kapitola začíná na straně 3 a končí na straně 16. Ruská verze má menší písmo i ilustrace. V české verzi první kapitola začíná na straně 7 a končí na straně 16. Byla vynechána část o tom, jak Buchtík mamonil oblečení a co ho potkalo. Jde

o ruský text na straně 4, druhý odstavec až strana 5 předposlední odstavec. Toto vynechání bylo záměrné, jelikož pro další chod událostí nebylo podstatné.

3.1. Protagonisté

Malí človičkové z města Kvítečkov se v překladu nazývají Malíčkové a Malenky. Označení *Malíček* vzniklo od slova *malý*, stejně jako v ruském originálu vznikl název *коротышка* od *короткий*. Čtenáři předchozích dvou dílů se s nimi opět setkávají při jejich dalším dobrodružství, tentokrát na Měsíci. Tito malí hrdinové mají svá jména, své zájmy, své povolání, svůj styl oblékání. Podle těchto znaků se také většinou jmenují. V Kvítečkově žijí nejbližší Neználkovi kamarádi a spoluobčané. Je to Neználkův věčný a protivný kritik Všeználek, v originále Знайка. Dále jsou to Čiperka, Sirupčik, Šroubek, Vroubek, Civínek, Cárek, Strunka, Okulárek, Tubička, Buchtík, doktor Pilulkin. Přátelé ze Slunečního města jsou Všeználkův rival, ale pozdější spolupracovník profesor Hvězdoslav, vědkyně Petunka a Ančovička, architekt Vrtišpunt a inženýr Špuntík. Všichni Měsíčané jsou pro malé čtenáře noví. Na Měsíci se Neználek setkal s boháčem jménem Schwaps (majitel ovocných plantáží), s jeho sluhy Fixem a Fexem a zlými psy Milordem a Cesarinem. Dále následovalo nepříjemné setkání s policisty Rígglem, Fígglem Bígglem, Mígglem. V průběhu děje přibudou další postavy policistů, například Píggel, Kríggel, Dríggel, Vríggel a další. Každé město mělo své vlastní policisty. Všichni zadržávají při R a Ř a křičí Fit! Fit! - něco jako: „Rychle a bez řečí!“ Jejich jména vždy končí na „íggel“. Dále se čtenáři seznámí se spoluvězni Neználka. Je to především Kozlík - pozdější velký kamarád, Bosák, Antikvář, Komár, Brumajzl, Virtuóz, Amen, Bolid, Flitr, Juks - známý podvodník. Vesničané mají jména jako je například: Siváček a Klásek. Boháči z Velkého pindamu mají trefná jména spojená s jejich intelektem a láskou k

peněžům, jsou to Skrbling - majitel tkalcoven a cukrovarů, předseda Velkého pindamu. Skrbling zůstane svému jménu věrný až do konce příběhu. Ředitel Skrblingových továren se jmenuje Wesch, majitel továrny na makarony Scouperfield. Nosov mu v průběhu děje věnoval větší prostor v kapitolách 11, 18, 19, 21, 22 a 35, lakomec a hamižník se postupně promění v milovníka přírody a pracovníka - zlepšovatele, neboť jako jediný z boháčů začne pracovat. Pobertson je majitel konzerváren, Dubs - výrobce nábytku, Drack - majitel pobřeží, velkovýrobce soli, Blesching - majitel nízkonákladových nocleháren, Lumpino - majitel obchodu s všerázovým zbožím, kde si nakupují výzbroj bandité i policisté. Lumpino, stejně jako Skrbling, zůstal svému jménu věrný až do konce. Boháči (majitelé továren) i policisté představují zlo. Se zlem v každé pohádce bojuje dobro a právě malí človíčkové z Velké Země pomáhají Měsíčanům se zlem bojovat. Hlavní hrdina Neználek, i když všechno nezná, má dobré srdce, umí pomáhat potřebným. Právě proto si získal velkou oblibu u dětí. Ještě je tu parta nezaměstnaných, kteří spí pod mostem. Je to Bajka, Kopist, Burák, Prachmilion, Pucejř. Malenky jsou zde pouze čtyři - známé vědkyně a omezená majitelka psů Ronalda a Miminky Mimóza a její protivná komorná. Záchranný tým z Velké Země posléze spolupracuje s měsíčními profesory, kteří se jmenují Tangens a Coctangens, Proton, Foton. Také Buchtík měl na Měsíci kamarády - vrtikoly. Jejich jména jsou Cejnek, Slunka, Hrouzek, Hmoždík, Ouklejka, pak ještě Dalamánek. Je jich hodně pro zapamatování, čtenářům trochu pomohou obrázky. Je pamatováno i na výslovnost, kterou najdou v poznámce pod textem. Možno dodat názvy Měsíčních měst - Hrabillon, Kradlsberg, Mamonvill, San Komarino, Fantomas.

Určitě je možné říci, že jména človíčků jsou velmi výstižná a vtipná a pomáhají při zapamatování.

3.2. Jména postav v originále a překladu

Přeložená jména jsou někdy stejná jako v ruském originále, někdy podobná a někdy zcela odlišná. Jde o postavičky, které se nejvíce objevují v knize *Neználek na Měsíci*. Jméno „Незнайка” naznačuje, že toho moc nezná, je naivní až hloupý. To mu však nebrání v tom, aby se nesnažil poznávat svět kolem sebe. Dovede také pomáhat svým kamarádům.

Človíčkové (коротышки), Měsíčané (Лунетики)

- Незнайка - Neználek — doslovný překlad
- Пончик - Buchtík — v každém jazyce je jméno jiné, ale význam stejný
- Знайка - Všeználek — podobné ale neshodné, v češtině složené slovo, zdůrazňující, že postava vše zná
- Винтик - Šroubek — doslovný překlad
- Шпунтик - Vroubek
- Звездочкин - Hvězdoslav — podobné, ale neshodné; složené
- Селёdochка - Ančovička — v každém jazyce jiné jméno
- Фуксия - Petunka — v každém jazyce jiné jméno, ale v obou případech se jedná o označení pro květinu
- Жулио - Lumpíno — v každém jazyce jiné jméno
- Мига - Juks — v každém jazyce jiné jméno
- Козлик - Kozlík — doslovný překlad
- Клопс - Schwabs — v každém jazyce jiné jméno
- Хапс - Schmelling — v každém jazyce jiné jméno
- Скуперфильд - Scouperfield — doslovný překlad
- Спрутс - Skrbling — v každém jazyce jiné jméno
- Крабс - Vesch — v každém jazyce jiné jméno
- Скрягинс - Pobertson — v každém jazyce jiné jméno
- Дрянинг - Blešing — v každém jazyce jiné jméno
- Дубс - Dubbs — doslovný překlad

- Дракула - Drack — podobná jména
- Тюбик - Tubička — doslovný překlad
- Гуся - Strunka — v každém jazyce jiné jméno
- Кубик - Krychlička — doslovný překlad
- Вертибутылкин - Vrtišpunt — částečně shodné jméno
- Пилюлькин - Pilulkin — doslovný překlad
- Стекляшкин - Okulárek — v každém jazyce jiné jméno
- Клёпка - Špuntík — doslovný překlad
- Колосок - Klásek — doslovný překlad
- Седенький - Siváček — doslovný překlad
- Шприц - Hrobnick — v každém jazyce jiné jméno
- Омега - Omega — doslovný překlad
- Ригль - Riggel — doslovný překlad
- Фигль - Figgel — doslovný překlad
- Бигль - Biggel — doslovný překlad
- Пригль - Priggel — doslovný překlad
- Сигль - Smiggel — doslovný překlad
- Мигль - Miggel — doslovný překlad
- Григль - Griggel — doslovný překlad
- Мстигль - Mstiggel — doslovný překlad
- Дригль - Driggel — doslovný překlad

3.3. Práce s rusko-českým a česko-ruským slovníkem při objasňování vzniku jmen človíčků

V pohádkovém městě Kvítečkově, které se v originále jmenuje Цветочный город, žije mnoho malenek a malíčků. Ve spřáteleném Slunečním městě (Солнечный город) žijí dvě uznávané vědkyně, bez jejichž znalostí a schopností by se let na Měsíc asi neuskutečnil. Je to Петунка (Фуксия) a Анčovička (Селёdochка). Je překlad názvů měst a jmen doslovný? Vždy ne. Цветочный город je v originále vytvořen ze dvou slov, překlad by asi zněl Květové město nebo Město květů, proto

byla zvolena asi hezčí varianta, jednoslovný název Kvítečkov. U názvu Slunečního města jde o doslovný překlad. U jmen vědkyň se nejedná o doslovný překlad. Фуксия má v českém překladu jméno Petunka, v obou jazycích je postava pojmenována po květině. Jméno Селёdochka je odvozené od názvu ryby селёдка. Sledinka by pro český překlad nebylo asi tak líbivé. Názvy samotných knih jsou přeloženy doslovně. Doslovné je i pojmenování malých človíčků — Лунетик podle Luny neboli Měsíce, tedy Měsíčané.

Zaměříme se nyní na jména človíčků, kteří jsou v ruském originále označováni jako коротышки. Překladatel některá jména hodně změnil, jiná přeložil doslovně. Jména, která jsou přeložena doslovně: Незнайка - Neználek, Винтик - Šroubek, Клёпка - Špuntík, Тюбик - Tubička, Пилюлькин - Pilulkin, Козлик - Kozlík, Дубс - Dubbs, Мимоза - Mimóza, Колосок - Klásek a Седенький - Siváček. Velmi podobně i když ne úplně, jsou vytvořena jména: Знайка (znát), které je v češtině složené ze slov vše a znát, tedy Všeználek. Stejně je to s profesorem, který se zajímá o hvězdy a v ruském originálu se jmenuje Звездочкин. V češtině je jeho jméno Hvězdoslav složené ze slov slavit a hvězda. Podobně je možné hledět na jméno Дракула, v češtině Drack. S pohádkovým drakem to nemá nic společného, ale s lidským ano, derou se o majetek a bohatnou. Дракула je často spojován s upírem, to také jeho charakteru odpovídá. Dále jména Vrtišpunt a Вертибутылкин mají společnou první část jména, jde o neposedné malíčky, kteří nikde neposedí, nepostojí. Je možné je přirovnat ke špuntu, který vyletěl z láhve. Človíček Vroubek se v originále jmenuje Шпунтик a človíček Špuntík se v originále jmenuje Клёпка. Tato 2 jména a jejich překlady mohou být matoucí či zaměnitelná díky jejich podobnosti. V české verzi vystupuje Стекляшкин jako Okulárek (starší výraz pro brýle). V obou případech to má něco společného se sklem, určitě s dalekohledem, tedy pozorováním hvězdné oblohy a měsíčního povrchu. Nelze opomenout jméno malíčka jménem Гусли, který v češtině dostal jméno Strunka. V obou případech mají něco společného se

strunnými nástroji. Гусли je starý ruský strunný nástroj. Neználek se také setkává s hoteliérem Schmelingem (od slova šmelit), který se v originále jmenuje Хапс (od хапать - chňapat).

Dále uvedeme jména, která jsou v ruském originálu a českém překladu zcela odlišná. Naskýtá se jméno Neználkova kamaráda a souputníka na Měsíci - Buchtíka, jehož jméno v originálu zní Пончик. Doslovně by překlad měl znít Kobliha nebo Koblížek. V obou případech se jedná o pečivo, vyrobené ze sladkého kynutého těsta. Tvar, způsob přípravy a náplň jsou však odlišné. Na začátku příběhu při představování Neználka, kosmonauta, se objeví v českém překladu jméno Hrobnick, kterému v originálu odpovídá jméno Шприц. Jedná se o doktora, zřejmě ne zrovna dobrého, jinak by jeho jméno nesouviselo s hrobem. V ruském originále byl pojmenován podle injekční stříkačky, a sice Шприц. Ve vězení pozná Neználek Jukse a jeho kumpána Lumpína, oba jsou to podvodníci a zloději. Lumpíno, od lump, se v originále jmenuje Жулио - od slova жулик, což v překladu znamená lotr nebo podvodník. Juks se v originále jmenuje Мига (миг je v češtině okamžik). V knihách se vyskytují i jména inspirovaná jmény zvířat: Клопс - клоп je česky ploštice, v originále se jmenuje Schwabs - od švába. Další se v originále jmenuje Крапс (краб - krab), v překladu se jmenuje Wesche - od vši. Dále ještě Blešing, jehož jméno je odvozené od blechy, Nosov mu dal jméno Дрянинг - od дрянь, to česky znamená mizera nebo svinstvo. Název instituce Velký pindam v ruském originále zní Большой бредлам, zřejmě od slova бред - blábolení. První část sousloví je přeložena doslovně, druhá část je mírně odlišná. Ještě zbývají jména členů Velkého pindamu. Jako prvního si připomeneme předsedu této instituce, který má jméno Спрутс - česky se jmenuje Skrbling. Спрутс znamená v překladu chobotnice. Tentokrát je ruský název výstižnější. Byl to nejen lakomec, ale svými chapadly ovládal výše uvedenou instituci, média i policii. Další členové Velkého pindamu jsou Skouperfild, Pobertson (lze se domnívat, že vše pobere, má dlouhé prsty), Schramst (obrazně vše schramstne, je

nenasytný), kteří mají v originále jména Скуперфильд - lakomec, skrblík (od slova скупой - lakomý), Скрягинс (česky též lakomec, skrblík), Жадниг (жадность - chamtivost, lakota, lačnost po penězích).

Názvy měst mají též mnoho společného s tématem peněz a moci. Давилон (od slova давить - tlačit, vyvíjet nátlak). V českém překladu se město jmenuje Hrabillon. Jeho název je odvozen od slova hrabat (majetek, peníze). Další město Брехенвиль má v českém překladu název Mamonvill.

4 TEORIE PŘEKLADU

4.1. Historie překlada písennictví⁹

Překladatelství je činností tvůrčí (má vytvořit literární dílo české) i reprodukční (má tlumočit originál). Podle převahy jednoho z těchto dvou zřetelů se odlišují obě základní stanoviska překladatelské práce. Jde o termíny „věrnost“ a „volnost“, jejichž význam se často měnil podle toho, jak si překladatelé stále přesněji definovali, od čeho se chtěli odpoutat a čemu chtějí být věrni: zda obsahu či formě, celku či části, obecným či jedinečným momentům díla. V průběhu doby, kdy u nás vznikala psaná díla, se přístupy k překladau značně lišily.

Středověk je v rámci teorie překladau možno považovat za období předhistorické, jelikož v této době se objevují poznámky o překladatelství pouze ojediněle.

Tato primitivní překladatelská technika překladau sleduje tedy pouze slova v jejich sledu, nikoliv myšlenku jako celek.

Další způsob překladau se podobal dnešnímu parafrázování. Tedy překladatelé brali originální text pouze jako jakousi předlohu k jeho vlastnímu záměru. Docházelo ke zkracování, rozvíjení určitých motivů a v menší míře i k přestavbě kompozice.

V této době se stále většina překladů šířila ústně. Středověký překladatel nebyl také literární konvencí vázán činit rozdíl mezi „mým“ a „tvým“, a proto se stírá rozhraní mezi objektivním materiálem a subjektem překladatele. Literární tvorba středověká je z velké části neosobní, anonymní.

V období humanismu již existují snahy o oddělení tvorby původní a přeložené. Nepůvodní díla jsou označována jako překlady, je uváděn

---

⁹ LEVÝ, Jiří. *České teorie překladau: vývoj překladatelských teorií a metod v české literatuře*. Praha: Nakladatel Ivo Železný, 1996. ISBN 8023729527.

autor a jazyk předlohy, případně i cizí verze, přes niž byl překlad pořízen. Metodologicky navazuje humanismus na římskou teorii překladu. Překladatelé se řídili výrokem: „Věrný překladateli, snaž se, abys nepřekládal slovo od slova“. Již tehdy byla snaha nenahrazovat jedno slovo jiným slovem, ale význam významem.

Tehdejší překladatelé se potýkali s otázkou, zda jsou národní jazyky rovnocenné a zda je možno jimi postihnout významové a literární kvality antické předlohy. Vznikají tak dvě skupiny překladatelů. Skupina českých humanistů, kteří často překládali, právě aby dokázali, že čeština je bohatý jazyk, který je schopen vyjádřit to co vyspělé cizí jazyky. Druhou skupinu potom tvoří latinští humanisté, kteří byli proti překládání do mateřského jazyka.

Dalším cílem překladatelů v tomto období bylo přenést znalosti k lidem v jejich jazyce, tedy v jazyce, kterému by rozuměli. Jejich cílem tedy nebyla ani tak umělecká kvalita, ale spíše srozumitelnost.

Překladatelství 16. století nemá tedy ještě cíle plně umělecké. Jak funkce jazykově vlastenecká tak i vzdělávací odkazují k cíli překladu, kterým je užitečnost.

Klasicistický překlad navazuje na tradici překladatelství renesančního, ale překonává je větším uměleckým sebevědomím, a tím i samostatnějším přístupem k práci. Překladatel již nechce pouze zprostředkovat užitečné vědomosti, ale dokázat, že je schopen stejného uměleckého vzletu a vybroušené formy jako autor předlohy. Pozornost se přesouvá od sdělného obsahu na uměleckou formu.

Klasicisté chtějí původního autora nejen dohánět, ale i předhánět. Dílo se snaží zdokonalit, aby překlad byl lepší než originál.

V době romantismu sílí národní a historické cítění a překladatelé se zajímají o kolorit předlohy. Nešlo jim jen o zachycení nejobecnějšího ideově kompozičního obsahu a jeho převedení do nejbližší literární formy,

ale o zachování rysů zvláštních, až jedinečných, tj. národních, historických a individuálních. Proto proti praxi klasicistů žádá romantismus překlad absolutně věrný, ideálem je doslovný překlad.

Obrozeneckou epochu českého překladatelství můžeme rozdělit na období Dobrovského a Puchmajera (Přípravné období obrozenecké), období Jungmannovo (Vrcholné období obrozenecké) a na poslední etapu, která je spojená s estetikou preromantismus a romantismu. Charakteristické pro obrozenecký překlad je však právě to, že ještě nemá plně funkci estetickou, ale převažuje funkce vlastenecká. Příznačným rysem českého překladu i v 19. století bylo stále překládání z druhé ruky. Tedy překlad překladu nebyl považován za znehodnocující.

Ve 40. - 60. letech 19. století se začíná pracovat s myšlenkou, že překlad může být věrný (překlad slova za slovem) nebo volný (překlad sleduje myšlenku), může být „smyslověrný“ nebo „zvukoměrný“ (poezie). Tedy hlavní účel překladu díla spočívá v tom, že by měl na čtenáře zapůsobit, udělat stejný dojem jako originál.

70. – 90. léta 19. století patří k nejpłodnějším obdobím našeho překladatelství, zvláště pokud jde o poezii.

Moderní překlad (konec 19. století) si klade za cíl přenášet skrze překlad cizí charakteristické rysy a tím přispívat ke kulturní individualizaci vlastního národa.

U překladů z konce 19. století nalezneme kromě estetického záměru i nadměrné počestvování zcela běžných mezinárodních výrazů. Demokracie byla překládána jako „lidovláda“, atletický jako „silácký“. Objevují se také novotvary, násilně zařazované do jazyka, nechybějí ani dialektismy, argotismy a cizomluvy, přebírané nikoliv z jazyka předlohy, ale z jazyků jiných.

První pokusy o reformu českého překladatelství byly namířeny proti nečeskému a topornému jazyku. V roce 1911 vzniká Sdružení

překladatelské, které se snaží bojovat proti špatnému jazyku překladové literatury.

Estetická norma českého překladatelství v období mezi oběma válkami byla dosti složitá a připouštěla značné rozpětí stylistických prostředků. Překladatelé se snažili hledat zlatou střední cestu mezi podstatou, jednoduchostí a barvitostí. Hledali prostředky nové, neotřelé a tím výraznější. Nadřazení celku jednotlivostem je charakteristický prvek překladu období mezi válkami.

4.2. Teorie překladu a její proměna¹⁰

Protože dříve šlo o překlady především náboženské a umělecké literatury, hledělo se zejména na estetickou stránku. Později, od 60. let 20. století, se k překladu přistupuje také z lingvistického hlediska. Dnes se k těmto dvěma aspektům přibírá ještě aspekt pragmatický, který tolik překladatele nesvazuje a nabízí větší možnosti pracovat s textem výchozího jazyka. Od 60. let 20. století se objevila řada prací, které se věnovaly lingvistickému přístupu v teorii překladu. V této době publikuje své práce první lingvisticky zaměřený britský teoretik překladu J. C. Catford (1917 - 2009), který se dopracoval k názoru, i když ho sám tak ještě nenazýval, který dnes nazýváme funkční ekvivalence. Základní složkou textu je obsah. Důležitou složkou obsahu je aspekt pragmatický, který je zkušenostní a je dán vztahem mezi jazykovým výrazem a účastníky komunikativního aktu.

Teorií překladu se objevovalo mnoho, řada z nich zanikla, některé doplněné nebo přepracované se uznávají doposud. Zajímavý pohled na překlad měl americký lingvista E. A. Nida (1914 - 2011), který správně připomínal, že se při překladu nemá opomíjet charakter

---

¹⁰ KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 2000. Str. 7-40. ISBN 80-244-0143-6.

sdělení, záměr autora a typ adresátů. Za základní cíl překladu považoval předání informace jak o obsahu, tak i o formě.

Dále se podrobně problematikou ekvivalentnosti a pragmatického aspektu překladu zabývali lipští teoretici, především A. Neubert, G. Jäger a O. Kade. Teorii z nich nejvíce rozpracoval G. Jäger, který rozlišoval 4 pragmatické aspekty - existence textu sdělení, hodnotící, jazykové ztvárnění, volba jazykových prostředků.

Modernější lingvistické přístupy začínají do teorií překladu pronikat od 70. a 80. let 20. století. Jde o novou vlnu, kdy se překlad chápe spíše jako komunikativní záležitost. Rovněž existují teorie překladu, jejichž autoři jsou Češi nebo Slováci. Jde třeba o práce Jiřího Levého, Antona Popoviče. V minulém století vyšlo kolektivní dílo pracovníků Ústavu pro jazyk český - s názvem *Překládání a čeština* (1994)¹¹.

4.3. Tradiční překladatelské postupy^{12, 13}

Teoretiků překladu je mnoho, mnoho bude tedy i různých metod, postupů i různých pojmenování těchto metod. Všechny jsou však nasměřovány k řešení stejného problému. Tyto rozmanitosti překladu nazývali teoretikové Jiří Levý a John Catford obecně změnami nebo postupy. Používali 7 základních postupů, od nejjednoduššího po nejsložitější: transkripce, kalka, substituce, transpozice, modulace, ekvivalence a adaptace.

Překlad se někdy zjednodušeně chápe jako převod z jednoho jazyka do druhého. Problematika je ovšem daleko složitější. Každý překladatel může při překladu, tj. snaze vyjádřit přesně věcný obsah textu, vycházet z jiné zkušenosti, může ho různě interpretovat. Přesto

---

¹¹ KUFNEROVÁ, Zlata a kol. *Překládání a čeština*. Jinočany: H+H, 1994. ISBN 80-85787-14-8.

¹² ŽVÁČEK, Dušan. *Úvod do teorie překladu (pro rusisty)*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998. ISBN 80-7067-814-3.

¹³ ŽVÁČEK, Dušan. *Kapitoly z teorie překladu I (odborný překlad)*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995. ISBN 80-7067-489-X.

mají tyto odlišné varianty překladu řadu společných znaků, které tvoří obecný smysl textu. Jde o tzv. invariant informace, který je obecným obsahem informace, je tak obsažen ve všech variantách překladu. To znamená, že překladatel musí pochopit obecný smysl a převést ho do druhého jazyka.

S obsahem souvisí i forma – překladatel by měl zachovat (nebo dokonce v určitých případech musí) zachovat formu originálu. Dále se musí zachovat estetická hodnota originálu. A protože text je psán s určitým záměrem, musí na to pamatovat i překlad, který musí plnit stejnou funkci jako originál.

Práce překladatele je velmi obtížná a dá se rozdělit do několika částí. Překladatel musí nejprve důkladně porozumět textu originálu. A to skutečně dokonale, do sebemenších podrobností, i s tím, co je „řečeno mezi řádky“ a zakódováno v originálním textu. Poté se může pustit do druhé fáze, která bývá označována jako rekonstrukce obsahu. V tuto chvíli se dostávají ke slovu překladatelské postupy. Kromě nich je ale důležitá i kreativita, zkušenost a dovednosti a znalosti překladatele. Překladatelská činnost zahrnuje mnoho dovedností současně. Překladatel musí dokonale ovládat oba jazyky, musí mít ale i znalost reálií, znát kontext vzniku díla nebo textu. Pokud se jedná o odborný text, musí mít znalosti i v oboru, kterého se překlad týká.

Problematika překladu se tedy nevztahuje jen na jazykové obsáhnutí textu, je třeba dodržovat i další pravidla. Překladatel uměleckého textu má sice volnější ruku než překladatel odborného textu, ale i ten musí dodržovat a zachovávat normy dané pro určitý žánr, může zasáhnout do výstavby vět, ale musí se při tom snažit co nejvíc vystihnout styl autora. Dalším úskalím je fakt, že některé jazykové jevy se mohou vyskytovat pouze v jednom jazykovém systému (v originále nebo v překladu). V tom případě musí překladatel zvolit jiné řešení. Překladatel má většinou několik možností, z nichž se

snaží vybrat tu nejvhodnější. Náhrada jednoho jevu může ovšem způsobit mnoho dalších změn a posunů.

Nutno zmínit i možnost doslovného překladu. Ten je sice z jazykového hlediska možný, není ale výhodný. To, co se v jednom jazyce uvádí běžně, může v druhém jazyce působit nepatřičně.

Velkým tématem v oblasti překladu je otázka přeložitelnosti nebo nepřeložitelnosti. K tomu se D. Žváček vyjadřuje takto: *„Obecně je přejímán názor, že dílčí složky textu mohou být někdy opravdu těžko přeložitelné (pak mohou či musejí být kompenzovány), výpovědní celek (často velmi rozsáhlý) je však právě jako celek přeložitelný vždy.“¹⁴* Vyřešit tento problém pomáhá a ovlivňuje teorie úrovní: *„Co není možné přeložit v rovině základní (vázané de facto na doslovnost), je možné s menší mírou ekvivalentnosti – ale stále adekvátně! – tlumočit v rovině vyšší.“¹⁵*

4.4. Použité překladatelské postupy

Analýza překladatelských postupů vychází ze *Cvičebnice překladu pro rusisty I*¹⁶ vydané Univerzitou Palackého v Olomouci.

4.4.1. Konkretizace

Konkretizace je záměna slova či slovního spojení s obecnějším významem v překládaném jazyce slovem či slovním spojením s konkrétnějším významem v jazyce, do kterého překládáme.

---

¹⁴ ŽVÁČEK, Dušan. *Kapitoly z teorie překladu I (odborný překlad)*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995. Str. 18. ISBN 80-7067-489-X.

¹⁵ ŽVÁČEK, Dušan. *Kapitoly z teorie překladu I (odborný překlad)*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995. Str. 18. ISBN 80-7067-489-X.

¹⁶ VYSLOUŽILOVÁ, EVA. *Cvičebnice překladu pro rusisty I*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2002. ISBN 80-244-0411-7.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 7, R str. 3.)

- Наслушавшись рассказов Незнайки, Кнопочки и Пачкули Пестренького, многие коротышки тоже совершили поездку в Солнечный город. — Když tak malíčkové poslouchali, co všechno Neználek, Knoflenka a Špinda Strakáček viděli a zažili, hurá také do Slunečního města.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 7, R str. 4.)

- На улицах появилось множество автомобилей - Po ulicích se prohánělo spousta aut

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 6.)

- Первая половина утверждает, что лунные кратеры производит от метеоритов а другая половина говорит от вулканов. — Jedni tvrdili, že měsíční krátery vznikly ze sopek neboli vulkánů, druzí prohlašovali, že jsou to stopy po velkých meteoritech.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 23, R. str. 22.)

- Сегодня вечером приходите, братцы, ко мне. Я вам покажу очень занятную штуку. — „Víte co, kamarádi?“ „Přijďte dneska večer ke mě, ukážu vám něco, že budete koukat.”

4.4.2. Generalizace

Generalizace je záměna jednotky s konkrétnějším významem v překládaném jazyce jednotkou s obecnějším významem v jazyce, do kterého překládáme.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 7, R. str. 4.)

- В нем появилось много новых, больших и очень красивых домов. - Objevilo se mnoho velkých krásných budov.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 5.)

- Прилетев на Луну, наши отважные путешественники исследовали один из небольших лунных кратеров в районе лунного Море Ясности, побывали в пещере, которая находилась в центре этого кратера, и произвели наблюдения над изменением силы тяжести. — V oblasti měsíčního Moře Jasu prozkoumali naši odvážní kosmonauti jeden z menších kráterů, vníkli tam do jeskyně a zkoumali změny přitažlivé síly.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 6.)

- Пробыв на Луне около четырех часов, Знайка и его спутники принуждены были поскорей обратиться в обратный путь, так как запасы воздуха у них на исходе. — Pobyli tam asi čtyři hodiny, ale pak museli honem zpátky: zásoby vzduchu se jim povážlivě tenčily.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 6.)

- Стараясь разрешить этот сложный вопрос, разделились на две половины. — A to se hvězdáři dokonce pohádali a rozdělili na dva tábory.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 10, R. str. 9.)

- Которому тоже случилось прочесть Знайкину книжку, просто кипел от негодования и говорил, что книга эта - воровстве не книга и какая-то, как он выразился чертова черепуха. — A dočista soptil rozhořčením a prohlašoval, že to není žádná kniha, ale zrovna kosmický nesmysl.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 11, R. str. 10.)

- Не спеша вытрел платочком нос и принялся делать доклад. — Pečlivě se vysmrkal a ujal se slova.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 19, R. str. 19.)

- Досужие вымыслы! - с досадой бормотал он, вспоминая статью профессора Звездочкина. Ах, позор! — „Pusté výmysly . . .!“ brumlal dopáleně. „Jak mám teď dokazovat, že to nejsou žádné výmysly, . . .“ „Такová blamáž!“

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 19, R. str. 19.)

- В этот же день Знайка уехал в Солнечный город. Всю дорогу он твердил про себя: Никогда больше не буду заниматься наукой. Даже если меня станут на куски резать. Ну ни-ни! И думать нечего. — Ještě toho dne odjel ze Slunečního města a celou cestu se dušoval: V životě už se nebudu zabývat vědou! I kdyby mě na kousky krájeli! Ne a ne a ne!

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 21, R. str. 21.)

- Несмотря на это лунный камень, лежащий на подоконнике, светился так, что не только был виден сам, но и освещал часть подоконника вокруг себя. — A přesto zářil měsíční kámen tak jasně, že osvětloval kousek okna kolem.

Část I. Kapitola 5. (Č. str. 54, R. str. 60.)

- Для защиты от вредного влияния воздуха, водяных паров и других кацов внешняя оболочка ракеты была сделана из сверхпрочной нержавеющей стали. Под этой стальной оболочкой была вторая оболочка, сделана из специальной, так называемой космопластмассы, назначение которой было защищать внутренность корабля от вредоносного действия космических лучей и радиоактивного излучения. Наконец, внутри корабля имелась третья изолированная оболочка из термопластмассы, способствовавшая сохранению внутри корабля необходимой температуры. — Na ochranu před škodlivým vlivem ovzduší, vodních par a plynů, byl vnější plášť rakety zhotoven z vysoce trvanlivé nerezavějící oceli. Po něm byl meziplášť ze speciálního kosmoplastu, který chránil vnitřek lodi

před zhoubným účinkem kosmických paprsků a radioaktivního záření. Konečně třetí, vnitřní plášť tvořila vrstva tepelné izolace z termoplastu, schopná udržovat uvnitř rakety stanovenou teplotu.

Část III. Kapitola 22. (Č. str. 229, R. str. 273.)

- Вам повара или официанты не требуются? - Хозяин перестал щелкать на счетах и, окинув Незнайку и Козлика взглядом и спросил. - А кто и з вас повар? - Я повар - ответил Козлик. - А вот он официант. - Какой же из тебя повар! - усмехнулся хозяин - повара обычно бывают толстеньки, а ты такой худой. — „Nepotřebujete kuchaře nebo číšníky” zeptal se Kozlík. Restauratér si je prohlédl od hlavy k patě a broukl! . . . „Který z vás je kuchař?” „Já” ozval se Kozlík. „A tohle je číšník.” „Pěkný kuchař!” ušklíbl se restauratér. „Kuchaři bývají tlustí, a ty - podívej se, jaký jsi hubeňour.”

4.4.3. Redukce

Redukce je vynechání určité části textu nebo informace.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 6.)

- Вернувшись в Цветочный город, Знайка много рассказывал о своем путешествии. Его рассказы очень заинтересовали всех, и особенно Стекляшкина, который не раз наблюдал Луну в телескоп. — Po návratu do Kvítečkova Všeználek dopodrobna vyprávěl o své cestě, a toť se ví, že to kdekoho nesmírně zajímalo. Nejvíc hvězdáře Okulárka.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 21, R. str. 21.)

- Вставая с постели и выглянув в окно, Знайка убедился, что ночь действительно была темная, безлунная. — Vylezl z postele, vykoukl ven a opravdu noc byla tmavá, bezměsíčná.

4.4.4. Modulace

Modulace je záměna slova nebo slovního spojení překládaného jazyka jednotkou jazyka, do kterého překládáme, jejíž význam lze logicky vyvodit z významu překládané jednotky. Nejčastěji se používá ve vztazích příčiny a následku.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 4.)

- Что коротышки из Цветочного города занялись строительством — Jak se človíčekové z Kvítečkova zdatně ohánějí

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 24, R. str. 25.)

- Не сказав ни слова, Знайка положил камень на подоконник и в глубокой задумчивости лёг в постель. - Všeználek položil mlčky lunit na okno a v hlubokém zamyšlení se vrátil do postele.

4.4.5. Denzace

Denzace, jiným slovem zhuštění, se používá zejména u překladu ruských přechodníkových a participiálních konstrukcí do češtiny. Jsou čtyři základní typy. Překlad přechodníkové konstrukce předložkovou substantivní konstrukcí; překlad přechodníku hlavní větou; překlad přechodníku vedlejší větou a překlad přechodníku přechodníkem.

Překlad přechodníku předložkovou substantivní konstrukcí

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 7, R. str. 4.)

- Спустившись по спиральному спуску, можно было нырять прямо в воду. — Takže se dalo vlítnout rovnou do vody ze spirálové klouzačky.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 6.)

- Вернувшись в Цветочный город, Знайка много рассказывал о своем путешествии. Его рассказы очень заинтересовали всех,

и особенно Стекляшкина, который не раз наблюдал Луну в телескоп. — Po návratu do Kvítečkova Všeználek dopodrobna vyprávěl o své cestě, a toť se ví, že to kdekoho nesmírně zajímalo. Nejvíc hvězdáře Okulárka.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 24, R. str. 26.)

- Проводя свои наблюдения. Знайка заметил, что обычно температура лунного камня была на два-три градуса выше температуры окружающих предметов. - Při svých pozorováních si Všeználek všiml, že teplota měsíčního kamene obyčejně bývá o dva tři stupně vyšší než teplota okolí.

Překlad přechodníku větou hlavní

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 6.)

- Пробыв на Луне около четырех часов, Знайка и его спутники принуждены были поскорей обратиться в обратный путь, так как запасы воздуха у них на исходе. — Pobyli tam asi čtyři hodiny, ale pak museli honem zpátky: zásoby vzduchu se jim povážlivě tenčily.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 6.)

- Стараясь разрешить этот сложный вопрос, разделились на две половины. — A to se hvězdáři dokonce pohádali a rozdělili na dva tábory.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 11, R. str. 9.)

- Выслушав всё это, Знайка поднялся со своего места и сказал насмешливо: Попал пальцем в небо! — Všeználek to všechno vyslechl, zvedl se a posměšně řekl: „To jste tedy šlápl vedle!”

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 18, R. str. 18.)

- Прочитав статью до конца, Знайка принялся ходить из угла в угол по комнате и поминутно тряс головой, словно хотел вытрясти из нее неприятные мысли. — Všeználek si znovu přečetl článek od A do Z, začal se procházet po pokoji a co chvíli potřásal hlavou, jakoby z ní chtěl vytřást nepříjemné myšlenky!

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 19, R. str. 19.)

- Устав от беготни по комнате, Знайка кричал от огорчения, садился с размаху на стул и ошалено смотрел в одну точку, потом вскакивал, как ужаленный и принимался мечтаться по комнате снова. — Nakonec ho to věčné chození unavilo, se vzteklým vrčením padl na židli a vytřeštěně koukal do prázdna. Ale hned zas vyskočil jako uštknutý a znovu běhal sem a tam.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 21, R. str. 21.)

- Однажды, проснувшись ночью, взглянул на лунит, и ему показалось, что камень в темноте светится каким-то мягким голубоватым светом. — Jednou v noci se probudil, zrak mu sklouzl na okno, a spatřil, že lunit ve tmě světélkuje měkkým namodralým svitem.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 21, R. str. 21.)

- Раздевшись и потушив электричество, Знайка забрался в постель. Случайно его взгляд упал на лунит. — Svlékl se, zhasl - a opět mu náhodou padl pohled na měsíční kámen na okně.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 21, R. str. 21.)

- Вставая с постели и выглянув в окно, Знайка убедился, что ночь действительно была темная, безлунная. — Vylezl z postele, vykoukl ven a opravdu noc byla tmavá, bezměsíčná.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 24, R. str. 25.)

Закутавшись в одеяло и сунув ноги в шлёпанцы, Знайка подошёл к столу и, взяв камень в руки, принялся разглядывать его - Zabalil se do přikrývky, vklouzl do pantoflí a šel ke stolu. Vzal měsíční kámen do ruky a začal si ho pozorně prohlížet.

Část I. Kapitola 7. (Č. str. 80, R. str. 92.)

- Ну тогда еще можно жить! с облегчением сказал Пончик. Конечно, можно! - с радостью подхватил Незнайка и, протянув руку Пончику, сказал с важным видом: Поздравляю вас дорогой друг, с благополучным прибытием на Луну! - Спасибо! Поздравляю вас также! - ответил Пончик и пожал ему руку. Желаю вам дальнейших успехов вашей замечательной, научной деятельности, - сказал Незнайка. - Благодарю вас! И вам желаю того же - ответил Пончик и шаркнул ножкой, и почтительно поклонился Незнайке. — „A možná že se už víc . . . no prostě nesejdeme“, dodal otráveně Buchtík. Neználek vstal, podal mu ruku a pravil s vážnou tváří: „Blahopřeji vám, drahý příteli, u příležitosti šťastného přeletu na Měsíc.“ Řekl to tak slavnostně, že se Buchtík neudržel smíchu. „Děkuji vám! A nápodobně!“ odpověděl a stiskl mu ruku. „Přeji vám mnoho dalších úspěchů na poli vědecké práce.“ pokračoval Neználek. „Děkuji vám. A taky nápodobně.“ odpověděl znovu Buchtík, šoupl nožkou a vysekl Neználkovi uctivou poklonu.

Překlad přechodníku větou vedlejší

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 7, R str. 3.)

- *Наслушавшись рассказов Незнайки, Кнопочки и Пачкули Пестренького*, многие коротышки тоже совершили поездку в Солнечный город. — Když tak malíčkové poslouchali, co všecko Neználek, Knoflenka a Špinda Strakáček viděli a zažili, hurá také do Slunečního města.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 13, R str. 13.)

- Дорогие друзья! – говорил Знайка, очутившись на трибуне. - „Drazí přátelé,” řekl Všeználek, když se octl za řečnickým pultem,

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 16, R str. 16.)

- Он долго так кричал, размахивая кулаками, но, увидев, что все коротышки разошлись по домам, сказал - Dlouho křičel, hrozil pěstmi, ale když viděl, že se už všichni dávno rozešli, prohlásil

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 19, R. str. 19.)

- Но, вернувшись в Цветочный город, Знайка постепенно успокоился и принялся снова мечтать о научной деятельности и о новых путешествиях. - Jenomže když se zas vrátil do Kvátečkova, pozvolna se uklidnil a začal znovu toužit po vědecké práci a po nových cestách.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 21, R. str. 21.)

- Зная, что все это лишь эффект Лунного освещения. — Ale protože věděl, že je to úkaz způsobený odrazem měsíčního světla.

4.4.6. Záměny slovních tvarů

Jedná se o změny v gramatických kategoriích čísla, pádu, slovesného času, vidu a tak dále.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 4.)

- По проекту (3. pád) инженере Клепки была построена большая одежная фабрика - Podle projektu (2. pád) inženýра Špuntíka byl vybudován oděvní závod

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 4.)

- Готовая продукция, как и в Солнечном городе, развозилась по магазинам (3. pád) а там уже каждый брал что кому нужно было.- Hotové výrobky se stejně jako ve Slunečním městě

rozházeli po obchodech (6. pád) a tam si každý vzal co zrovna potřeboval.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 6.)

- Первая половина утверждает, что лунные кратеры производит от метеоритов a другая половина говорит от вулканов. — Jedni tvrdili, že měsíční krátery vznikly ze sopek neboli vulkánů, druzí prohlašovali, že jsou to stopy po velkých meteoritech.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 13, R. str. 13.)

- Расскажите, что вы чувствовали? Что вы испытывали? (množné číslo) - Pověz nám co jste cítil? Jak to na vás působilo? (jednotné číslo)

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 17, R. str. 17.)

- Na jednom из рисунков был изображен коротышка с которого силой притяжения (2. pád) стащило ботинки и брюки - Na jiném byl vyobrazen človíček, kterému přitažlivá síla (1. pád) stáhla kalhoty i boty.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 19, R. str. 20.)

- Мы смеялись над ним (7. pád). - Мы jsme se mu smáli. (3. pád)

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 19, R. str. 20.)

- А я скажу: «Ничего, братцы, я не сержусь. Я вас (4. pád) прощаю. - А já jim řeknu: To nic, kamarádi, já se už nezlobím, já vám (3. pád) to odpouštím.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 21, R. str. 22.)

- Торопыжка от нетерпения (předložková konstrukce s podstatným jménem ve 2. pádě) так волновался, что за обедом даже есть

ничего не мог. - Čiperka nemohl nedočkavostí (7. pád) ani obědvat.

Část I. Kapitola 3. (Č. str. 26, R. str. 27.)

- В дальнейшем произошли события, которые заставили Знайку и вовсе забыть на какое-то время о лунном камне (6. pád). То, что случилось, было настолько удивительно и необыкновенно, что с трудом поддается описанию. - V příštích dnech došlo k události, které Všeználka přinutili zapomenout na měsíční kámen (4. pád) úplně. To co se přihodilo bylo natolik podivuhodné a neobvykle, že se to dá jen stěží vylíčit.

Část II. Kapitola 8. (Č. str. 92, R. str. 107.)

- Одет он был в просторную шелковую пижаму - Мěl на sobě volné tmavohnědé pyžamo

Část II. Kapitola 10. (Č. str. 110, R. str. 129.)

- Яблоки - с кулак, груши - смотреть не что, малина - раз лизнул и ее нет (přítomný čas), клубника - сноготок - Jablíčka jako přestičky, hrušky sotva vidíš, malinu jednou si lízneš a ani nevíš jaké byly (minulý čas), jahody co by se za nehet vešlo

Část III. Kapitola 36. (Č. str. 380, R. str. 459.)

- Внимание! Внимание! Начинаем посадку (množné číslo). - „Pozor! Pozor! Jdu na přistání (jednotné číslo).”

4.4.7. Větněčlenské záměny

Jedná se o záměny větných členů. Nejčastějším případem záměny mezi ruštinou a češtinou je záměna ruského neshodného přívlastku shodným přívlastkem v češtině a naopak.

Záměna přívlastku

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 7, R. str. 4.)

- На улице Колокольчиков — Ve Zvonečkové ulici

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 18, R. str. 17.)

- В своей статье профессор Звездочкин писал о том, что наличие пустого пространства внутри Луны не противоречит законам физики и вполне может иметь место, поэтому Знайка не так далёк от истины, как это могло показаться вначале - Napsal, že existence vnitřního prostoru Měsíce neodporuje fyzikálním zákonům a že je tedy plně reálná, takže Všeználek není tak delek skutečnosti, jak se mohlo zpočátku zdát

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 17, R. str. 17.)

- На одном из рисунков был изображен коротышка с которого силой притяжения стащило ботинки и брюки - Na jiném byl vyobrazen človíček, kterému přitažlivá síla stáhla kalhoty i boty.

Část I. Kapitola 4. (Č. str. 39, R. str. 41.)

- Впрочем, это только так говорилось, потомучто отдыхало лишь тело Шпунтика, - To se ovšem jen tak zdálo — odpočívalo je Vroubkovo tělo.

4.4.8.   Зáměna   multiverbizačních   pojmenování   univerbizačními a naopak

Jedná se o překlad víceslovných pojmenování jednoslovnými pojmenováními a naopak.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 7, R str. 3.)

- Наслушавшись рассказов Незнайки, Кнопочки и Пачкули Пестренького, многие коротышки тоже совершили поездку в Солнечный город. — Když tak malíčkové poslouchali, co všecko

Neználek, Knoflenka a Špinda Strakáček viděli a zažili, hurá také do Slunečního města.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 7, R. str. 4.)

- Других разных машин — a jiných vozidel

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 4.)

- Что коротышки из Цветочного города занялись строительством — Jak se človíčkové z Kvítečkova zdatně ohánějí

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 5.)

- Сила тяжести — Přitažlivost

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 14, R. str. 15.)

- Однако... — сказал Звездочкин и со строгим видом поднял кверху указательный палец. - Avšak — pokračoval profesor Hvězdoslav a přísně zvedl ukazovák.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 21, R. str. 21.)

- Раздевшись и потушив электричество, Знайка забрался в постель. Случайно его взгляд упал на лунит. — Svlékl se, zhasl - a opět mu náhodou padl pohled na měsíční kámen na okně.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 24, R. str. 24.)

- Знайка нарочно не зажег электричество, так как ему стыдно было глядеть коротышкам в глаза. - Všeználek naschvál nerozsvítil, protože mu bylo hanba podívat se kamarádům do očí.

Část I. Kapitola 3. (Č. str. 27, R. str. 27.)

- Настроение у Знайки улучшилось, а так как до завтрака оставалось время, он решил произвести уборку помещения. -

Nálada se mu zlepšila, a protože by do snídaně ještě čas, rozhodl se, že si uklidí.

Část I. Kapitola 7. (Č. str. 80, R. str. 92.)

- Ну тогда еще можно жить! с облегчением сказал Пончик. Конечно, можно! - с радостью подхватил Незнайка и, протянув руку Пончику, сказал с важным видом: Поздравляю вас, дорогой друг, с благополучным прибытием на Луну! - Спасибо! Поздравляю вас также! - ответил Пончик и пожал ему руку. Желая вам дальнейших успехов в вашей замечательной, научной деятельности, - сказал Незнайка. - Благодарю вас! И вам желаю того же - ответил Пончик и шаркнул ножкой, и почтительно поклонился Незнайке. — „A možná že se už víc . . . no prostě nesejdeme“, dodal otráveně Buchtík. Neználek vstal, podal mu ruku a pravil s vážnou tváří: „Blahopřeji vám, drahý příteli, u příležitosti šťastného přiletu na Měsíc.“ Řekl to tak slavnostně, že se Buchtík neudržel smíchu. „Děkuji vám! A nápodobně!“ odpověděl a stiskl mu ruku. „Přeji vám mnoho dalších úspěchů na poli vědecké práce.“ pokračoval Neználek. „Děkuji vám. A taky nápodobně.“ odpověděl znovu Buchtík, šoupl nožkou a vysekl Neználkovi uctivou poklonu.

4.4.9. Slovosledné transformace

Jedná se o změnu slovosledu ve větách. Nejčastějším případem je takzvané obmykání. Vyskytuje se ve shodných a neshodných přívlastcích.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 7, R. str. 4.)

- Что кому нужно было — Co kdo potřeboval

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 5.)

- Впрочем главное было не это. — Ani to nebylo to hlavní.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 5.)

- Прилетев на Луну, наши отважные путешественники исследовали один из небольших лунных кратеров в районе лунного Море Ясности, побывали в пещере, которая находилась в центре этого кратера, и произвели наблюдения над изменением силы тяжести. — V oblasti měsíčního Moře Jasu prozkoumali naši odvážní kosmonauti jeden z menších kráterů, vnikli tam do jeskyně a zkoumali změny přitažlivé síly.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 6.)

- Пробыв на Луне около четырех часов, Знайка и его спутники принуждены были поскорей обратиться в обратный путь, так как запасы воздуха у них на исходе. — Pobyli tam asi čtyři hodiny, ale pak museli honem zpátky: zásoby vzduchu se jim povážlivě tenčily.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 6.)

- Первая половина утверждает, что лунные кратеры производит от метеоритов а другая половина говорит от вулканов. — Jedni tvrdili, že měsíční krátery vznikly ze sopek neboli vulkánů, druzí prohlašovali, že jsou to stopy po velkých meteoritech.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 19, R. str. 19.)

- Сказав это, Знайка силой стукнул кулаком по столу. - Я покажу!
- закричал он. — „A zrovna dokážu, že to nejsou žádné výmysly!“
кřičel.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 21, R. str. 21.)

- В другой раз (это случилось вечером) Знайка долго сидел за книгой. — Podruhé seděl Všeználek dlouho do večera nad knížkou.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 21, R. str. 21.)

- Вставая с постели и выглянув в окно, Знайка убедился, что ночь действительно была темная, безлунная. — Vylezl z postele, vykoukl ven a opravdu noc byla tmavá, bezměsíčná.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 21, R. str. 21.)

- И рука его осветилась слабым мерцающим, как-бы льющимся из камня светом. — A ruku mu ozářilo slabé mihotavé světlo, linulo se z měsíčního kamene.

Část I. Kapitola 7. (Č. str. 80, R. str. 92.)

- Ну тогда еще можно жить! с облегчением сказал Пончик. Конечно, можно! - с радостью подхватил Незнайка и, протянув руку Пончику, сказал с важным видом: Поздравляю вас, дорогой друг, с благополучным прибытием на Луну! - Спасибо! Поздравляю вас также! - ответил Пончик и пожал ему руку. Желаю вам дальнейших успехов в вашей замечательной, научной деятельности, - сказал Незнайка. - Благодарю вас! И вам желаю того же - ответил Пончик и шаркнул ножкой, и почтительно поклонился Незнайке. — „A možná že se už víc . . . no prostě nesejdeme”, dodal otráveně Buchtík. Neználek vstal, podal mu ruku a pravil s vážnou tváří: „Blahopřeji vám, drahý příteli, u příležitosti šťastného přiletu na Měsíc.” Řekl to tak slavnostně, že se Buchtík neudržel smíchu. „Děkuji vám! A nápodobně!” odpověděl a stiskl mu ruku. „Přeji vám mnoho dalších úspěchů na poli vědecké práce.” pokračoval Neználek. „Děkuji vám. A taky nápodobně.” odpověděl znovu Buchtík, šoupl nožkou a vysekl Neználkovi uctivou poklonu.

4.4.10. Antonymický překlad

Jde o formálně sémantickou transformaci. Dochází při ní ke změně záporné věty v překládaném jazyce na kladnou větu v jazyce, do kterého

překládáme nebo naopak kladná věta se v překládaném jazyce změní na zápornou větu v jazyce, do kterého překládáme.

Část I. Kapitola 7. (Č. str. 80, R. str. 92.)

- Ну тогда еще можно жить! с облегчением сказал Пончик. Конечно, можно! - с радостью подхватил Незнайка и, протянув руку Пончику, сказал с важным видом: Поздравляю вас дорогой друг, с благополучным прибытием на Луну! - Спасибо! Поздравляю вас также! - ответил Пончик и пожал ему руку. Желаю вам дальнейших успехов вашей замечательной, научной деятельности, - сказал Незнайка. - Благодарю вас! И вам желаю того же - ответил Пончик и шаркнул ножкой, и почтительно поклонился Незнайке. — „A možná že se už víc . . . no prostě nesejdeme”, dodal otráveně Buchtík. Neználek vstal, podal mu ruku a pravil s vážnou tváří: „Blahopřeji vám, drahý příteli, u příležitosti šťastného přiletu na Měsíc.” Řekl to tak slavnostně, že se Buchtík neudržel smíchu. „Děkuji vám! A nápodobně!” odpověděl a stiskl mu ruku. „Přeji vám mnoho dalších úspěchů na poli vědecké práce.” pokračoval Neználek. „Děkuji vám. A taky nápodobně.” odpověděl znovu Buchtík, šoupl nožkou a vysekl Neználkovi uctivou poklonu.

4.4.11. Rozšíření informačního základu

Do věty se přidá nějaká doplňující informace, která v překládané větě nebyla.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 7, R str. 3.)

- Наслушавшись рассказов Незнайки, Кнопочки и Пачкули Пестренького, многие коротышки тоже совершили поездку в Солнечный город. — Když tak malíčkové poslouchali, co všecko Neználek, Knoflenka a Špinda Strakáček viděli a zažili, hurá také do Slunečního města.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 6.)

- Стараясь разрешить этот сложный вопрос, разделились на две половины. — A to se hvězdáři dokonce pohádali a rozdělili na dva tábory.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 21, R. str. 21.)

- Раздевшись и потушив электричество, Знайка забрался в постель. Случайно его взгляд упал на лунит. — Svlékl se, zhasil
- a opět mu náhodou padl pohled na měsíční kámen na okně.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 21, R. str. 21.)

- И рука его осветилась слабым мерцающим, как-бы льющимся из камня светом. — A ruku mu ozářilo slabé mihotavé světlo,
linulo se z měsíčního kamene.

Část I. Kapitola 7. (Č. str. 80, R. str. 92.)

- Ну тогда еще можно жить! с облегчением сказал Пончик. Конечно, можно! - с радостью подхватил Незнайка и, протянув руку Пончику, сказал с важным видом: Поздравляю вас, дорогой друг, с благополучным прибытием на Луну! - Спасибо! Поздравляю вас также! - ответил Пончик и пожал ему руку. Желаю вам дальнейших успехов в вашей замечательной научной деятельности, - сказал Незнайка. - Благодарю вас! И вам желаю того же - ответил Пончик и шаркнул ножкой, и почтительно поклонился Незнайке. — „A možná že se už víc . . . no prostě nesejdeme”, dodal otráveně Buchtík. Neználek vstal, podal mu ruku a pravil s vážnou tváří: „Blahopřeji vám, drahý příteli, u příležitosti šťastného přiletu na Měsíc.” Řekl to tak slavnostně, že se Buchtík neudržel smíchu. „Děkuji vám! A nápodobně!” odpověděl a stiskl mu ruku. „Přeji vám mnoho dalších úspěchů na poli vědecké práce.” pokračoval Neználek. „Děkuji

vám. A taky nápodobně.” odpověděl znovu Buchtík, šoupl nožkou a vysekl Neznámkovi uctivou poklonu.

Část III. Kapitola 22. (Č. str. 229, R. str. 273.)

- Вам повара или официанты не требуются? - Хозяин перестал щелкать на счетах и, окинув Незнайку и Козлика взглядом и спросил. - А кто и з вас повар? - Я повар - ответил Козлик. - А вот он официант. - Какой же из тебя повар! - усмехнулся хозяин - повара обычно бывают толстеньки, а ты такой худой. — „Nepotřebujete kuchaře nebo číšníky” zeptal se Kozlík. Restauratér si je prohlédl od hlavy k patě a broukl! . . . „Který z vás je kuchař?” „Já” ozval se Kozlík. „A tohle je číšník.” „Pěkný kuchař!” ušklíbl se restauratér. „Kuchaři bývají tlustí, a ty - podívej se, jaký jsi hubeňour.”

4.4.12. Opisný překlad:

Lexikální jednotka se nahradí slovním spojením, které podrobněji nebo stručněji vysvětluje její význam.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 5.)

- Главное было то — Šlo především o to

4.4.13. Kompenzace

Jde o způsob překladu, během kterého se obsahové prvky v textu převádějí jinými prostředky. Ke kompenzaci nemusí docházet na stejném místě v textu, na kterém se nachází daný prvek v textu překládaném.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 7, R. str. 4.)

- Два вертящихся здания, одно пятиэтажное, другое шестиэтажное. — Dva otočné domy, jeden čtyřpatrový, druhý pětipatrový.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 5.)

- Что Знайка побывал в Солнечном городе — Že se do Slunečního města vypravil i Všeználek

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 5.)

- Прилетев на Луну, наши отважные путешественники исследовали один из небольших лунных кратеров в районе лунного Море Ясности, побывали в пещере, которая находилась в центре этого кратера, и произвели наблюдения над изменением силы тяжести. — V oblasti měsíčního Moře Jasy prozkoumali naši odvážní kosmonauti jeden z menších kráterů, vnikli tam do jeskyně a zkoumali změny přitažlivé síly.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 6.)

- Стараясь разрешить этот сложный вопрос, разделились на две половины. — A to se hvězdáři dokonce pohádali a rozdělili na dva tábory.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 6.)

- Пробыв на Луне около четырех часов, Знайка и его спутники были поспешно обратились в обратный путь, так как запасы воздуха у них на исходе. — Pobyli tam asi čtyři hodiny, ale pak museli honem zpátky: zásoby vzduchu se jim povážlivě tenčily.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 8, R. str. 6.)

- И почему круглая, вернее сказать кольцеобразное. — Ale kruhové, nebo ještě lépe prstencové.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 11, R. str. 9.)

- Не спеша вытрел палаточком нос и принялся делать доклад. — Pečlivě se vysmrkal a ujal se slova.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 18, R. str. 18.)

- Прочитав статью до конца, Знайка принялся ходить из угла в угол по комнате и поминутно тряс головой, словно хотел вытрясти из нее неприятные мысли. — Všeználek si znovu přečetl článek od A do Z, začal se procházet po pokoji a co chvíli potřásal hlavou, jakoby z ní chtěl vytřást nepříjemné myšlenky!

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 19, R. str. 19.)

- Досужие вымыслы! - с досадой бормотал он, вспоминая статью профессора Звездочкина. Ах, позор! — „Pusté výmysly . . .!“ brumlal dopáleně. „Jak mám teď dokazovat, že to nejsou žádné výmysly, . . .“ „Taková blamáž!“

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 19, R. str. 19.)

- Сказав это, Знайка силой стукнул кулаком по столу. - Я покажу!
- закричал он. — „A zrovna dokážu, že to nejsou žádné výmysly!“ křičel.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 19, R. str. 19.)

- Тут взгляд его упал на карикатуру в газете, где был изображен он сам в центре Луны с таким идиотским выражением на лице, что невозможно было спокойно смотреть. — V tom mu padl pohled na karikaturu v novinách, kde byl nakreslen uprostřed Měsíce s tak pitomým výrazem, že se na to nedalo koukat.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 19, R. str. 19.)

- Ну вот! - проворчал он. - Попробуй - ка докажи, когда здесь вот такая рожна. — „No prosím!“ řekl otráveně. „A pak zkus něco dokazovat! - když ti udělají takovýhle obličej!“

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 19, R. str. 19.)

- В этот же день Знайка уехал в Солнечный город. Всю дорогу он твердил про себя: Никогда больше не буду заниматься наукой.

Даже если меня станут на куски резать. Ну ни-ни! И думать нечего. — ještě toho dne odjel ze Slunečního města a celou cestu se dušoval: V životě už se nebudu zabývat vědou! I kdyby mě na kousky krájeli! Ne a ne a ne!

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 21, R. str. 21.)

- В другой раз (это случилось вечером) Знайка долго сидел за книгой. — Podruhé seděl Všeználek dlouho do večera nad knížkou.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 21, R. str. 21.)

- Это есть, попросту говоря, на небе не могло быть никакой Луны. — Jenže v tom si uvědomil, že tuhle noc je přece novoluní a Měsíc nesvítí.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 21, R. str. 21.)

- Несмотря на это лунный камень, лежащий на подоконнике светился так, что не только был виден сам, но и освещал часть подоконника вокруг себя. — A přesto zářil měsíční kámen tak jasně, že osvětloval kousek okna kolem.

Část I. Kapitola 5. (Č. str. 54, R. str. 60.)

- Для защиты от вредного влияния воздуха, водяных паров и других кацов внешняя оболочка ракеты была сделана из сверхпрочной нержавеющей стали. Под этой стальной оболочкой была вторая оболочка, сделана из специальной, так называемой космопластмассы, назначение которой было защищать внутренность корабля от вредоносного действия космических лучей и радиоактивного излучения. Наконец, внутри корабля имелась третья изолированная оболочка из термопластмассы, способствовавшая сохранению внутри корабля необходимой температуры. — Na ochranu před

škodlivým vlivem ovzduší, vodních par a plynů, byl vnější plášť rakety zhotoven z vysoce trvanlivé nerezavějící oceli. Po něm byl meziplášť ze speciálního komoplastu, kteřý chránil vnitřek lodi před zhoubným účinkem kosmických paprsků a radioaktivního záření. Konečně třetí, vnitřní plášť tvořila vrstva tepelné izolace z termoplastu, schopná udržovat uvnitř rakety stanovenou teplotu.

Část III. Kapitola 22. (Č. str. 229, R. str. 273.)

- Вам повара или официанты не требуются? - Хозяин перестал щелкать на счетах и, окинув Незнайку и Козлика взглядом и спросил. - А кто и з вас повар? - Я повар - ответил Козлик. - А вот он официант. - Какой же из тебя повар! - усмехнулся хозяин - повара обычно бывают толстеньки, а ты такой худой. — „Nepotřebujete kuchaře nebo číšníky” zeptal se Kozlík. Restauratér si je prohlédl od hlavy k patě a broukl! . . . „Který z vás je kuchař?” „Já” ozval se Kozlík. „A tohle je číšník.” „Pěkný kuchař!” ušklíbl se restauratér. „Kuchaři bývají tlustí, a ty - podívej se, jaký jsi hubeňour.”

4.4.14. Celkové přehodnocení

Tato překladová transformace se používá zejména u překladu frazeologismů a ustálených slovních spojení.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 10, R. str. 9.)

- Ему удалось рассмотреть, что кольцевая гора была совсем не гора, а остатки разрушившейся от времени гигантской кирпичной стены. - Podařilo se mu totiž zjistit, že prstencová hora kolem kráteru není vůbec hora, ale zbytky obrovitánské cihlové zdi, rozhlodané zubem času.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 10, R. str. 9.)

- Которому тоже случилось прочитать Знайкину книжку, просто кипел от негодования и говорил, что книга эта - воровстве не книга и какая-то, как он выразился чертова черепуха. — A dočista soptil rozhořčením a prohlašoval, že to není žádná kniha, ale zrovna kosmický nesmysl.

Část I. Kapitola 1. (Č. str. 11, R. str. 9.)

- Выслушав всё это, Знайка поднялся со своего места и сказал насмешливо: Попал пальцем в небо! — Všeználek to všechno vyslechl, zvedl se a posměšně řekl: „To jste tedy šlápl vedle!”

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 18, R. str. 18.)

- Ах я осел! Ах я лошадь! Ах я орангутанг! - Já osel! Já mezek! Já hlava zabedněná!

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 18, R. str. 18.)

- Прочитав статью до конца, Знайка принялся ходить из угла в угол по комнате и поминутно тряс головой, словно хотел вытрясти из нее неприятные мысли. — Všeználek si znovu přečetl článek od A do Z, začal se procházet po pokoji a co chvíli potřásal hlavou, jakoby z ní chtěl vytřást nepříjemné myšlenky!

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 19, R. str. 19.)

- Устав от беготни по комнате, Знайка кричал от огорчения, садился с размаху на стул и ошалено смотрел в одну точку, потом вскакивал, как ужаленный и принимался мечтаться по комнате снова. — Nakonec ho to věčné chození unavilo, se vzteklým vrčením padl na židli a vytřeštěně koukal do prázdna. Ale hned zas vyskočil jako uštknutý a znovu běhal sem a tam.

Část I. Kapitola 2. (Č. str. 23, R. str. 22.)

- Сегодня вечером приходите, братцы, ко мне. Я вам покажу очень занятную штуку. — „Víte co, kamarádi?“ „Přijďte dneska večer ke mě, ukážu vám něco, že budete koukat.”

Část III. Kapitola 22. (Č. str. 229, R. str. 273.)

Вам повара или официанты не требуются? - Хозяин перестал щелкать на счетах и, окинув Незнайку и Козлика взглядом и спросил.
- А кто и з вас повар? - Я повар - ответил Козлик. - А вот он официант.
- Какой же из тебя повар! - усмехнулся хозяин - повара обычно бывают толстеньки, а ты такой худой. — „Nepotřebujete kuchaře nebo číšníky” zeptal se Kozlík. Restauratér si je prohlédl od hlavy k patě a broukl! . . . „Který z vás je kuchař?” „Já” ozval se Kozlík. „A tohle je číšník.” „Pěkný kuchař!” ušklíbl se restauratér. „Kuchaři bývají tlustí, a ty - podívej se, jaký jsi hubeňour.”

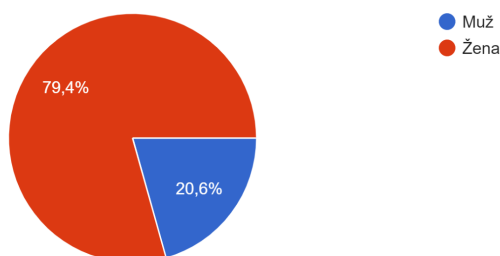
5 ANKETA

Cílem námi provedeného výzkumu bylo zjistit povědomí o knihách o Neznámkovi, a to nejen o knihách z původní trilogie N. Nosova, ale i o dalším pokračování této trilogie, jehož autorem je vnuk N. N. Nosova - I. Nosov. Anketu bylo možné vyplnit přibližně po dobu dvou měsíců. Za toto období odpovědělo celkem 63 respondentů. Anketa byla zveřejněna formou odkazu na sociálních sítích, zejména na facebooku, kde bylo možné vyplnit jednoduchý google formulář. Anketa se skládá celkem ze sedmi otázek. První dvě otázky zjišťují informace o respondentovi. Zbýlých pět otázek je zaměřeno na knihy o Neznámkovi.

1. Otázka: Pohlaví

Cílem této otázky bylo zjistit, jakého pohlaví jsou respondenti. Respondenty jsou převážně ženy (79,4%).

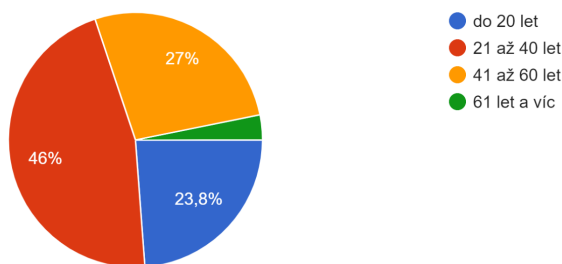
Pohlaví
63 odpovědí

2. Otázka: Věk

Cílem této otázky bylo zjistit, do jaké věkové kategorie se respondenti řadí. Nejvíce respondentů spadalo do věkové kategorie od 21 do 40 let. Věkové kategorie do 20 let (23,8%) a 41 až 60 let (27%) jsou zastoupeny v přibližně stejném počtu. Nejméně respondentů je ve věkové kategorii 61 let a více (3,2%).

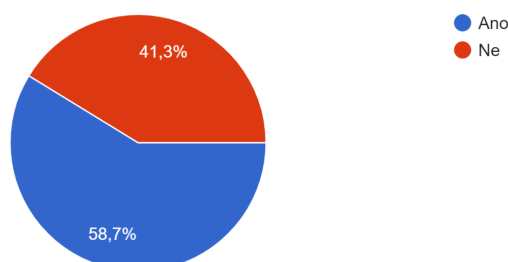
Věk
63 odpovědí

3. Otázka: Četli jste knížky o Neznámkovi?

Cílem otázky bylo zjistit, zda respondenti někdy četli jakoukoli z knih o Neznámkovi. Ukázalo se, že nadpoloviční většina respondentů (58,7%) četla alespoň jednu knihu o Neznámkovi.

Četli jste knížky o Neznámkovi ?
63 odpovědí

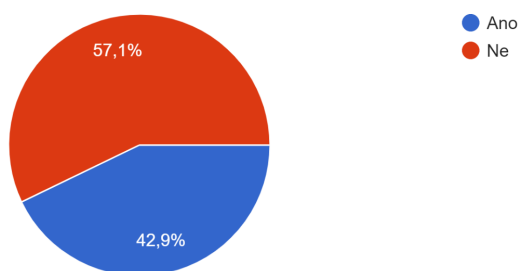

4. Otázka: Máte doma nějaký díl z trilogie o Neznámkovi?

Cílem této otázky bylo zjistit, zda mají respondenti doma alespoň jednu knihu o Neznámkovi. Ze získaných odpovědí na tuto otázku můžeme udělat více závěrů. Prvním je, že nadpoloviční většina respondentů (57,1%) nemá doma ani jednu knihu o Neznámkovi. Druhým závěrem je, že respondenti, kteří na tuto otázku odpověděli negativně, buď Neznámkovi nečetli nebo měli knihu půjčenou.

Máte doma nějaký díl trilogie o Neznámkovi ?

63 odpovědí

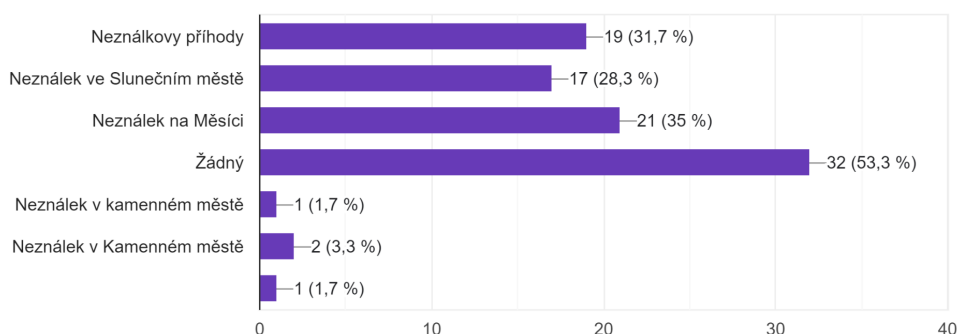

5. Otázka: Jaké knihy o Neznámkovi doma máte?

Cílem této otázky bylo zjistit, které konkrétní díly respondenti doma mají a zda mají pouze jeden díl či zda mají dílů několik. Nejvíce respondentů označilo možnost „Žádný“. To je způsobeno tím, že buď knihy nečetli, nebo je měli vypůjčené. Knihy z hlavní trilogie (*Neznámkovy příhody*, *Neználek ve Slunečním městě* a *Neználek na Měsíci*) má doma přibližně stejný počet respondentů (31,7%, 28,3% a 35%). Díl o Neznámkovi, který napsal vnuk N. Nosova I. Nosov, má doma zřetelně méně respondentů v porovnání s počty knih původní trilogie (6,7%).

Jaké knihy o Neznámkovi doma máte ?

60 odpovědí

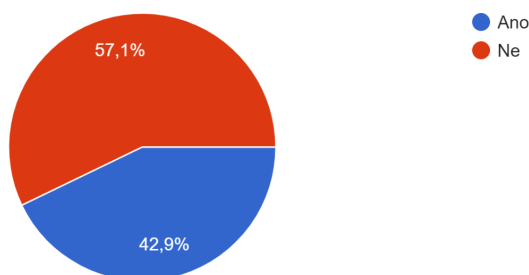
6. Otázka: Četli vám rodiče Neználka?

Cílem této otázky bylo zjistit, zda respondentům v dětství jejich rodiče četli knihy o Neználkovi. Nadpoloviční většině respondentů (57,1%) doma rodiče Neználka nečetli.

Četli Vám rodiče Neználka ?

63 odpovědí

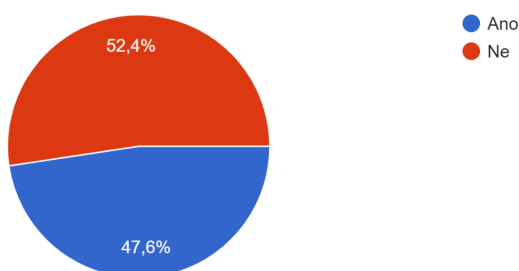

7. Otázka: Čtete/budete číst Neználka svým dětem?

Poslední otázka navazuje na otázku předchozí, tedy otázku číslo 6. Cílem této otázky bylo zjistit, zda respondenti budou číst Neználka svým dětem, popřípadě zda už jim ho čtou. Nadpoloviční většina respondentů (52,4%) svým dětem Neználka číst nebude, nicméně výsledky u této otázky byly více vyrovnané, než výsledky u otázky předchozí.

Čtete/budete číst Neználka svým dětem?

63 odpovědí

6 ZÁVĚR

Po vizuální stránce jsou od sebe knihy zcela odlišné. Ruský originál je oproti českému překladu menší, ale tím odlišnosti zdaleka nekončí. Ruský originál má menší písmo i obrázky. Obrázky jsou nakreslené jako perokresby a připomínají karikatury. Český překlad má větší písmo a obrázky, které mnohdy zabírají celou stránku. Oproti černobílým obrázkům v originále jsou obrázky v českém překladu barevné a vyobrazují realitu. Na základě tohoto porovnání můžeme říct, že po vizuální stránce je pro děti více přitažlivá česká verze knihy.

Porovnáním ruského originálu N. Nosova *Незнайка на Луне* s českým překladem M. Korejse *Neználek na Měsíci* můžeme dospět k závěru, že se jedná o věrný překlad i přes to, že to není překlad doslovný. Nejvýraznější rozdíl se projevuje ve vynechání některých vět nebo celých pasáží. Vynechané pasáže však čtenáře českého překladu o nic neochuzují, protože pro příběh a pokračování děje knihy nejsou podstatné. Mezi další rozdíly patří překlad ruských přechodníků, které jsou v ruském originále hojně používány a které byly do češtiny přeloženy převážně pomocí vět hlavních, méně často i pomocí věty vedlejší. Kromě transformace přechodníkových konstrukcí byly samozřejmě používány i další překladatelské postupy, nejčastějšími byly generalizace, kompenzace, slovosledné záměny a celkové přehodnocení.

Při překladu bylo nezbytně nutné přeložit i názvy nejen měst či míst, ale také protagonistů knihy. Některé názvy jsou přeložené doslovně, nebo nahrazeny českým ekvivalentem. Ne všechna jména a názvy však mohly být takto přeloženy. Zatímco v některých případech jsou rozdíly českého překladu oproti ruštině zanedbatelné, v některých případech byl ruský výraz nahrazen výrazem zcela odlišným od jazyka originálu. Jednalo se zejména o jména a názvy, které odkazují na charakteristické vlastnosti nebo rysy míst či protagonistů. Takovýto způsob překladu byl nutný pro zachování kontextu, který poukazuje na vznik daných jmen či názvů.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ

Tištěné zdroje

1. GROMOVÁ, Edita, HRDLIČKA, Milan, VILÍMEK, Vítězslav ed. *Antologie teorie odborného překladu (výběr z prací českých a slovenských autorů)*. 3. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2010. ISBN 978-80-7368-801-1.
2. KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 2000. ISBN 80-244-0143-6.
3. KUFNEROVÁ, Zlata a kol. *Překládání a čeština*. Jinočany: H+H, 1994. ISBN 80-85787-14-8.
4. LEVÝ, Jiří. *České teorie překladu: vývoj překladatelských teorií a metod v české literatuře*. Praha: Nakladatel Ivo Železný, 1996. ISBN 8023729527.
5. NOSOV, Nikolaj Nikolajevič. *Neznámkovy příhody*. Praha: SNDK, 1958.
6. NOSOV, Nikolaj Nikolajevič. *Priključenija Neznajki i ego družej*. Moskva: Eksmodetstvo, 2018. ISBN 978-5-699-99641-4.
7. NOSOV, Nikolaj Nikolajevič. *Neználek na Měsíci*. Praha: Lidové nakladatelství, 1976. ISBN 13-617-KMČ-76.
8. VYSLOUŽILOVÁ, EVA. *Cvičebnice překladu pro rusisty I*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2002. ISBN 80-244-0411-7.
9. ŽVÁČEK, Dušan. *Úvod do teorie překladu (pro rusisty)*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998. ISBN 80-7067-814-3.
10. ŽVÁČEK, Dušan. *Kapitoly z teorie překladu I (odborný překlad)*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995. ISBN 80-7067-489-X.

Elektronické zdroje

11. Interesting facts from the biography of Nosov for children. Nikolaj nosov short biography. Immortalized in numismatics. *Семья. Отдых. Здоровое питание. Отношения* [online]. [cit. 29.03.2023] Dostupné z:

<https://vetdryg.ru/en/interesnye-fakty-iz-biografii-nosova-dlya-detei-nikolai-nosov-kratkaya/>

12. Jaromír Zápál – Wikipedie. [online]. [cit. 3.01.2023] Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jarom%C3%ADr_Z%C3%A1p%C3%A1l
13. Kudrjavceva Malenová, Eva. Neználek Nikolaje Nosova – český fenomén ve středoevropském kontextu. [online]. [cit. 30.01.2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/publication/1496778/Kudrjavceva_Malenova_clanek.pdf
14. LIDÉ: Vzpomínka na komiksového tvůrce a sci-fi ilustrátora Jaroslava Maláka | sarden.cz. sarden.cz | První a jediný český scifi internetový deník - od roku 2000 [online]. [cit. 28.01.2023] Dostupné z: <https://sarden.cz/2012-09-13-0105/lide-vzpominka-na-komiksoveho-tvurce-sci-fi-ilustratora-jaroslava-malaka>
15. Milan Korejs | životopis, informace | ČBDB.cz. Vaše databáze knih - knižní databáze | ČBDB.cz [online]. Copyright © 2009 [cit. 30.01.2023]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/autor-29043-milan-korejs>
16. Neználek – Wikipedie. [online]. [cit. 16.01.2023] Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Nezn%C3%A1lek>
17. Nikolaj Nosov - Životopis / Info - FDb.cz. Filmy, seriály, herci, recenze filmů - Filmová databáze online FDb.cz [online]. Copyright © 2003 [cit. 30.01.2023]. Dostupné z: <https://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/375029-nikolaj-nosov.html>
18. Носов Николай Николаевич электронные книги, биография.. ЭБС "Университетская библиотека онлайн" читать электронные книги [online]. Copyright © 2001 [cit. 01.04.2023]. Dostupné z: https://biblioclub.ru/index.php?page=author_red&id=48635

8 RESUMÉ

Práce je zaměřena na porovnání ruského originálu knihy N. Nosova *Незнайка на Луне* (1987) s českým překladem *Neználek na Měsíci* (1976) od Milana Korejse. Je porovnávána vizuální stránka obou knih i překlad samotný. U vybraných kapitol je provedena analýza jednotlivých překladatelských postupů, které byly použity. Porovnání se kromě překladatelských postupů zaměřuje i na překlad jmen a názvů z knihy. Teoretické kapitoly práce jsou věnovány historii a teorii překladu a překladatelským postupům. Kromě porovnání je součástí práce i stručné představení autora N. Nosova, překladatele a ilustrátorů obou verzí knihy. Nedílnou součástí práce jsou i výsledky ankety, jejímž cílem bylo zjistit povědomí čtenářů o knihách o Neználkovi.

This thesis is focused on comparing the originally Russian book written by N. Nosova *Незнайка на Луне* (1987) with the Czech translation *Neználek na Měsíci* (1976) by Martina Šťastná. Compared are both the visual side of both books and the translation itself. An analysis of the individual translation procedures that were used is carried out for the selected chapters. In addition to translation procedures, the comparison also focuses on the translation of names of protagonists and places from the book. The history and theory of translation is also mentioned. In addition to the comparison, the thesis also includes a brief introduction of the author N. Nosov, the translator and illustrators of both versions of the book. A survey aimed at finding out awareness of books about Neznalek was also published for the thesis.

9 PŘÍLOHY

9.1. Kresby

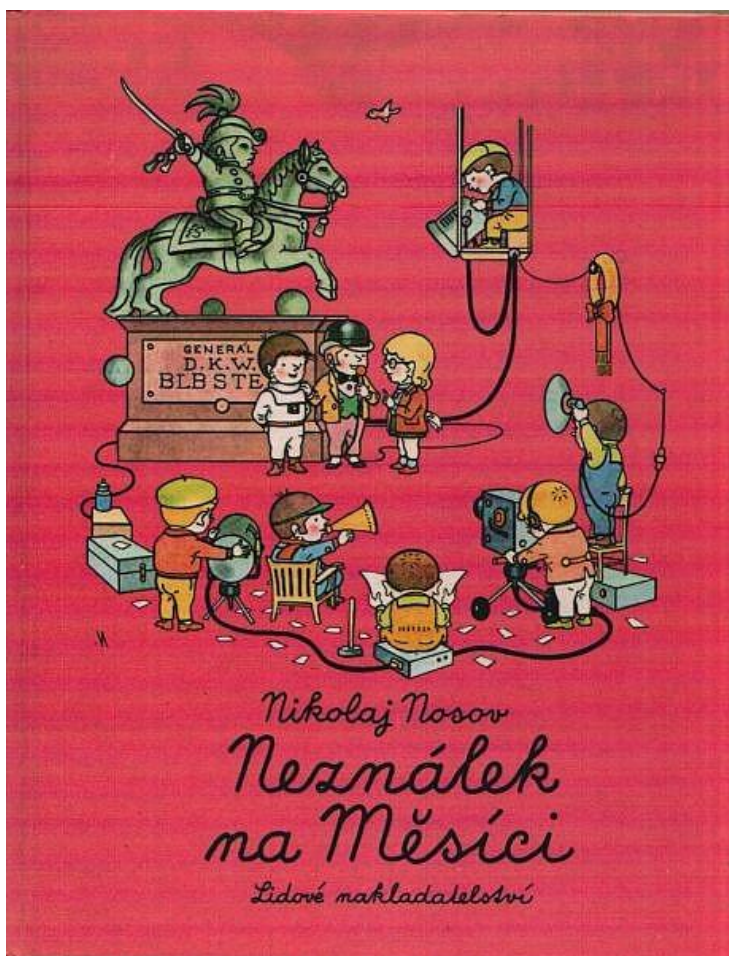
9.1.1. Ukázky kreseb českého ilustrátora J. Zápala

1. Vzhled přední strany vazby
2. Předśádka s ilustracemi malíčků a malenky
3. Kapitola 5: Všeználkův velkolepý plán, str. 54 - raketa je připravena
4. Kapitola 8: První den na Měsíci, str. 85 - první kroky Neználka a Buchtíka po Měsíci

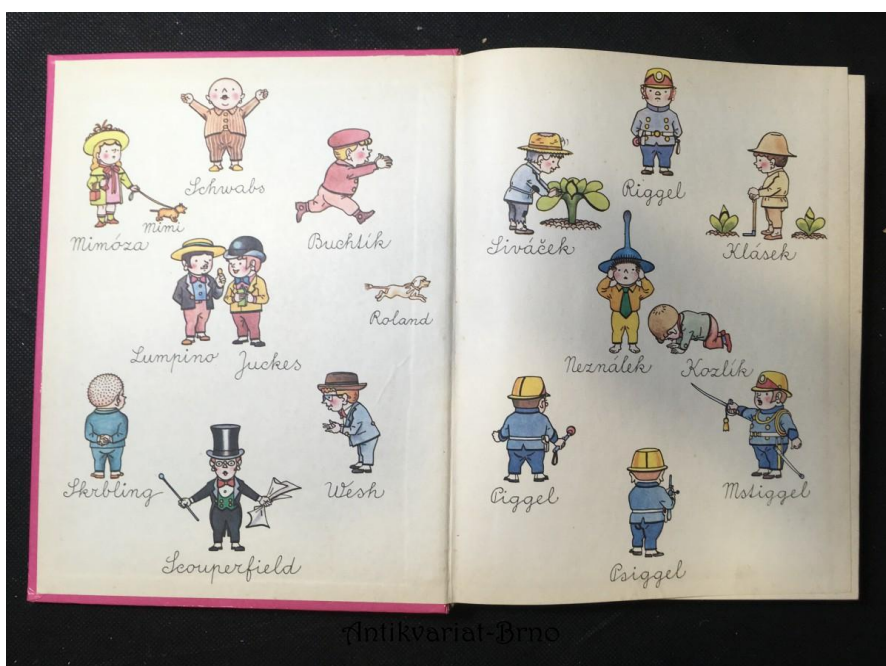
9.1.2. Ukázky kreseb ruského ilustrátora Г. Балка

1. Vzhled přední strany vazby
2. Kapitola 8: První den na Měsíci, str. 96 - první kroky človíčků na měsíčním povrchu
3. Kapitola 10: Ve vězení, str. 145 - setkání s Juksem
4. Kapitola 17: Velký Pindam, str. 205 - předseda Skrbling všem objasňuje problém

1. Vzhled přední strany vazby

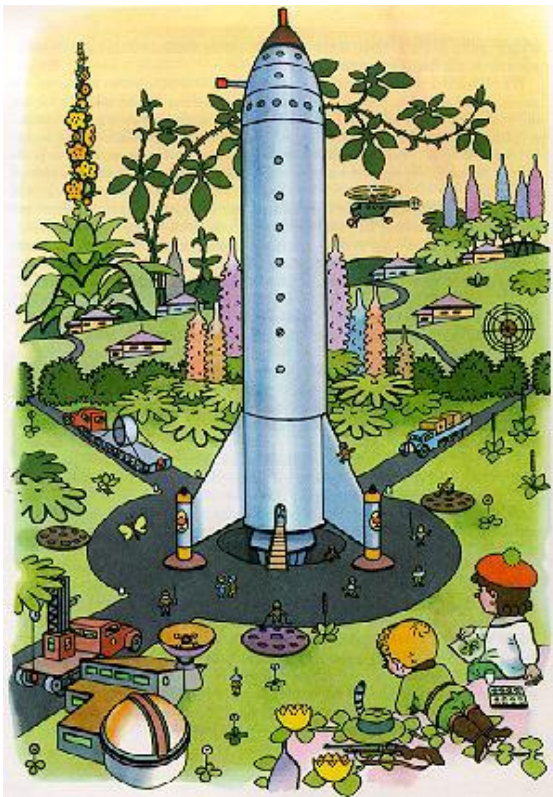

2. Předšádka s ilustracemi malíčků a malenky

3. Kapitola 5: Všeználekův velkolepý plán, str. 54 - raketa je připravena

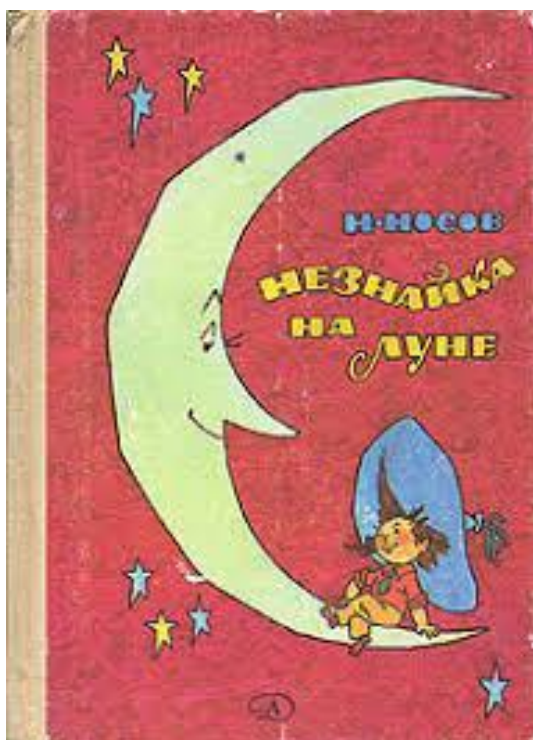

4. Kapitola 8: První den na Měsíci, str. 85 - první kroky Neználka a Buchtíka po Měsíci

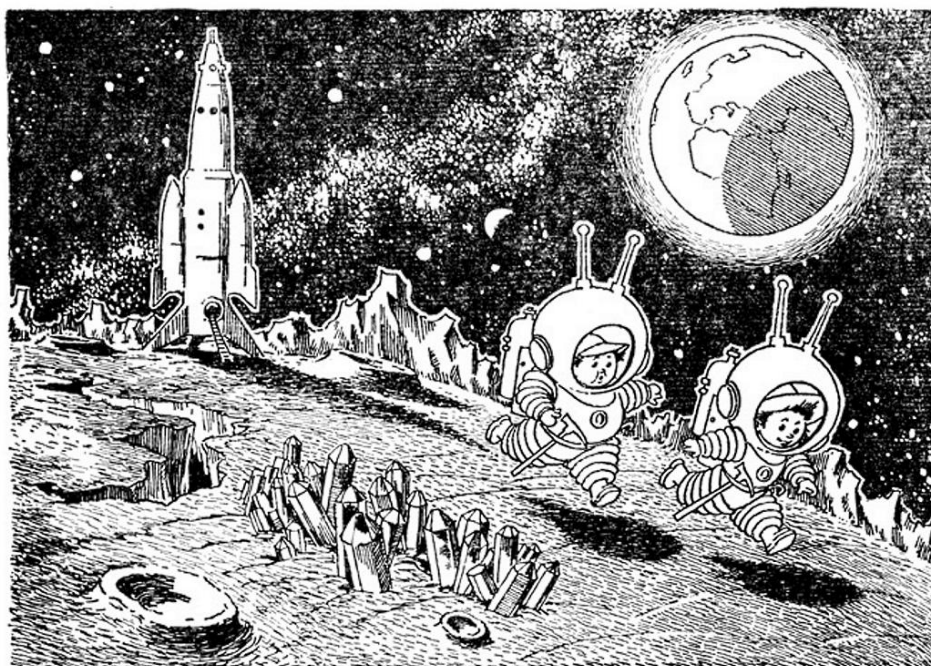

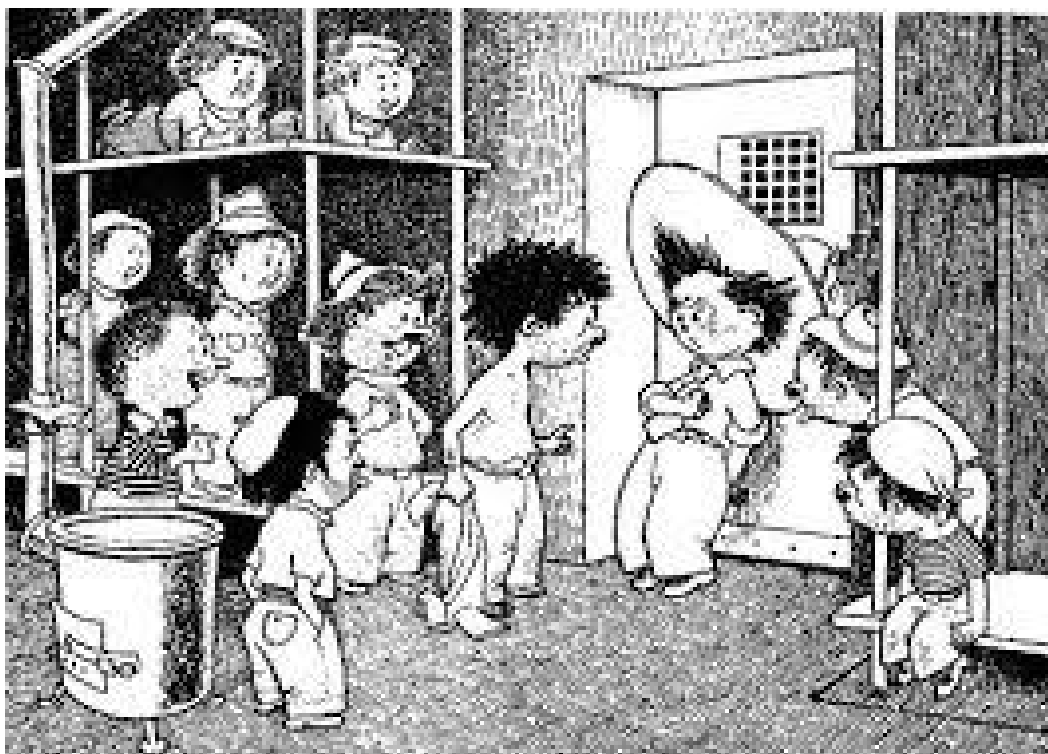
1. Vzhled přední strany vazby

2. Kapitola 8: První den na Měsíci, str. 96 - první kroky človíčků na měsíčním povrchu

3. Kapitola 10: Ve vězení, str. 145 - setkání s Juksem

4. Kapitola 17: Velký Pindam, str. 205 - předseda Skrbling všem objasňuje problém

